

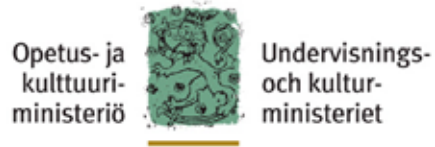
Luovuudesta kasvua ja uudistumista

Luovaa taloutta edistävät julkiset
toimet ja kehittämislinjaukset

Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja
Innovaatio
40/2012

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY

Luovuudesta kasvua ja uudistumista

Luovaa taloutta edistävät julkiset toimet ja kehittämislinjaukset

Työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön muistio 30.9.2012

Tekijät Författare Authors Sakari Immonen, pj. TEM Kimmo Aulake, OKM Kirsi Kaunisharju, OKM Riitta Niinivaara, TEM Petra Tarjanne, TEM	Julkaisuaika Publiceringstid Date Lokakuu 2012 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Luovuudesta kasvua ja uudistumista: Luovaa taloutta edistävät julkiset toimet ja kehittämislinjaukset	
Tiivistelmä Referat Abstract Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan 2011–2015 sisältyy luovien alojen liiketoiminnan ja yrittäjyyden kehittämiseen tähtäviä tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden toteuttamisesta työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. Vuonna 2010 Suomessa oli lähes 20 000 luovan alan yritystä. Työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän laatimassa raportissa arvioidaan luovan osaamisen kasvavaa merkitystä kasvuun ja elinkeinorakenteen uudistumiselle, kartoitetaan julkinen toimijakenttä ja julkiset palvelut ja esitetään kehittämislinjaukset ja toimenpide-ehdotukset hallituskaudelle vuoteen 2015 ja osittain myös tulevalle EU:n rakennerahastokaudelle 2014–2020. Työryhmän esittämät strategiset linjaukset voidaan tiivistää seuraavasti: Aineettomiin oikeuksiin perustuvan liiketoiminnan toimintaympäristön kehittäminen: Tekijänoikeudet yhdistyneenä digitaalisoitumiskehitykseen sisältävät mittavia tuotto- ja kasvumahdollisuuksia, joita ei ole riittävän hyvin tunnistettu elinkeino- ja innovaatiopolitiikassa. Suomesta tulee kehittää aineettomaan omaisuuteen sijoittamiselle ja siihen perustuvalle liiketoiminnalle vakaa, kannustava ja kansainvälisesti kilpailukyinen toimintaympäristö. Osaamisen kehittäminen: Digitaalisen toimintaympäristön ja työelämän muutoksista johtuen osaamistarpeet luovilla aloilla uusiutuvat jatkuvasti. Jatko- ja täydennyskoulutuksessa on huolehdittava ajantasaisesta opetuksesta, joilla ylläpidetään korkeatasoinen, kehittyvän yritystoiminnan vaatimuksia vastaava ammattiosaaminen. Yrittäjyys ja yrityskentän kehittäminen: Haastava toimintaympäristö edellyttää luovan talouden alkavilta yrityksiltä tietoa ja osaamista, jota erikoistuneet julkiset neuvontapalvelut voivat tarjota. Luovien alojen yritysten kasvua ja kansainvälistymistä on tukettava niiden erityispiirteet huomioon ottavilla rahoitus- ja muilla yrityspalveluilla ja varmistamalla palvelupolun jatkuvuus eri rahoitus- ja tukimuotojen välillä. Yrityskeskeisten palveluiden ohjaus ja vuorovaikutus luovan talouden kentän kanssa: Toimijat useilla hallinnonaloilla kehittävät luovia aloja. Vaikuttavuuden lisäämiseksi on vahvistettava ohjaavien ministeriöiden TEM:n ja OKM:n yhteistyötä ja toimintojen koordinaatiota. Uudelle erilliselle luovien alojen kehittäjäorganisaatiolle ei nähdä tarvetta eikä perusteita. On tärkeää varmistaa hyvä vuorovaikutus yksityisen toimijakentän kanssa. Tietoperusta: Luovan talouden moniulotteista ilmiömaailmaa ja toimintakenttää koskevaa tietopohjaa on vahvistettava, koska luovan talouden merkitystä kasvuun ja uudistumiselle ei riittävästi tiedosteta. Parempaa tietopohjaa tarvitaan myös julkisten politiikkatoimien kehittämiseksi ja ohjauksen järkevöittämiseksi. Linjausten pohjalta työryhmä esittää 36 toimenpide-ehdotusta. TEM:n yhdyshenkilö: Elinkeino- ja innovaatio-osasto/Riitta Niinivaara, puh. 029 504 4696	
Asiasanat Nyckelord Key words luovat alat, luova talous, yritysten kehittäminen, kasvu, kansainvälistyminen	
ISSN 1797-3562	ISBN 978-952-227-691-9
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 62	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by vain sähköinen julkaisu endast som elektronisk publikation published in electronic format only

Esipuhe

Luovan talouden merkityksen korostuminen liittyy koko taloudellisen tuotannon murrokseen. Luovien alojen osaamisen, tuotteiden ja palvelujen hyödyntämisestä muilla aloilla on tullut merkittävä kilpailutekijä sekä lisäarvon ja kasvun lähde. Perinteiset tuotannontekijät – työvoima, pääoma, tuotantovälineet – ja niiden välisen suhteiden optimointi eivät enää yksin takaa taloudellista kilpailukykyä. Niiden rinnalle on muodostunut neljäs tuotannontekijöiden kokonaisuus, joka koostuu immateriaalisista tekijöistä kuten tieto, osaaminen, luovuus ja merkitykset.

Luovat alat tuottavat osaamista ja palveluja, joissa luovuudella on keskeinen rooli. Uudistuva talous, digitaalinen toimintaympäristö ja verkottuneet toimintamallit sekä vastuullinen liiketoiminta tarvitsevat uudenlaisia ratkaisuja. Luovien alojen yrityksissä ja alan muissa organisaatioissa luovat yksilöt synnyttävät innovaatioita, esimerkiksi uusia tapoja toimia, palvelukonsepteja, uusia tuotteita ja palveluja sekä brändejä. Yhdessä kaikilla toimialoilla olevien asiakasyritysten kanssa ne muodostavat luovan talouden kentän.

Työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön yhteistyönä laaditussa muistiossa kiteytetään Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmassa esitettyjen yleisten tavoitteiden ja ministeriöiden aikaisemmin tuottamien selvitysten pohjalta luovien alojen liiketoiminnan ja yrittäjyyden edistämistä koskevat kehittämislinjaukset ja toimenpide-ehdotukset jatkotyöskentelyä varten. Toimenpiteet ajoittuvat pääosin jäljellä olevalle hallituskaudelle, vuoteen 2015, mutta EU:n rakennerahastoihin kytkeytyvien toimenpiteiden osalta tulevalle rahastokaudelle 2014–2020.

Muistiossa käsitellään kokonaisvaltaisesti luovaa taloutta ja siihen kohdistuvia julkisia kehittämistoimia osana elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa ja kulttuuripolitiikkaa. Muistiossa vastataan myös hallitusohjelman linjaukseen, jonka mukaan laaditaan selvitys luovan talouden kehittäjätoimijan ja ministeriöiden välisen koordinaatioelimen perustamisen tarpeellisuudesta.

Muistio on hyväksytty molempien ministeriöiden johtoelimissä.

Helsingissä 16.10.2012

SAKARI IMMONEN
teollisuusneuvos

elinkeino- ja innovaatio-osasto
työ- ja elinkeinoministeriö

Sisältö

Esipuhe.....	5
1 Johdanto.....	9
2 Luova talous hallituskaudella 2011–2015.....	10
3 Luova talous osana elinkeinoelämää.....	12
3.1 Luovan talouden muutosdynamiikka.....	13
3.2 Kehitystrendit.....	14
3.3 Luovan talouden erityishaasteet.....	15
3.4 Luova talous työssä.....	16
3.5 Aineettoman omaisuuden ja oikeuksien hallinta.....	17
3.6 Tekijänoikeuksien arvonmäärittäminen.....	18
3.6 Digitalisoitumisen luomat kasvun mahdollisuudet.....	19
4 Julkinen toimijakenttä.....	20
4.1 Toimeenpanevat virastot ja laitokset.....	24
4.2 Aluetason kehittäjät ja muut toimijat.....	26
4.3 Toimialajärjestöt.....	26
4.4 Tekijänoikeuksien yhteishallinnointijärjestöt.....	26
5 Osaamisen kehittäminen.....	28
6 Julkiset palvelut luovien alojen yrityksille.....	32
6.1 Kehittämispalvelut.....	32
6.2 Yrityksille tarkoitetut rahoituspalvelut ja niiden resursointi.....	37
6.3 Tietopohja ja viestintä.....	42
7 Luovan talouden haasteet.....	46
7.1 Yhteenveto luovan talouden edistämiseksi tehdyistä toimenpide-ehdotuksista.....	46
7.2 Ohjauksen ja vuorovaikutuksen kehittämishaasteet ja mahdollisuudet.....	48
8 Hallitusohjelman kärkihankkeet luovien alojen ja luovan talouden edistämiseksi.....	50
8.1 Uudistetaan kansallinen muotoiluohjelma (TEM, OKM).....	50
8.2 Luova talous työssä –hanke (OKM, TEM).....	50
8.3 Kulttuuriyrittäjyyttä ja luovien alojen työpaikkojen syntymistä tuetaan sekä vahvistetaan luovien alojen elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia mm. tuote- ja palvelukehityksen avulla (TEM, OKM).....	51
8.4 Selvitetään mahdollisuus perustaa luovan talouden kehittäjätoimija ja ministeriöiden välinen luovan talouden koordinaatioelin (TEM, OKM).....	52

8.5	Kulttuurivientiä ja luovien alojen markkinointiosaamista edistetään (TEM,OKM).....	52
8.6	Palvelu- ja luovien alojen yritysten toimintaedellytyksiä parannetaan perustamalla Finnvera Oyj:n yhteyteen pääomasijoitusrahasto tai -ohjelma (TEM, VM, OKM).....	53
8.7	Luovilla aloilla toimivien aseman parantamiseksi selvitetään poikkihallinnollisesti työ-, sosiaaliturva- ja verolainsäädännön uudistustarve (OKM,TEM, STM, VM).....	53
8.8	IPR-strategian toimenpideohjelman uudistaminen (TEM, OKM)...	54
9	Strategiset linjaukset ja toimenpide-ehdotukset.....	55

1 Johdanto

Muistion tarkoituksena on kuvata luovien alojen yritysten toimintaympäristössä vaikuttavia julkisesti ohjattuja toimia sekä koota yhteen luovan talouden kehittämiseen tähtäävien eri hallinnonalojen selvitysten ja raporttien toimenpide-ehdotukset. Tavoitteena on edellisiä tarkastelemalla kiteyttää toimenpide-ehdotukset jatkotyökentelyä varten. Taustalla ovat viime vuosien laaja-alainen paneutuminen luovan talouden tematiikkaan ja yhdessä tuotettu näkemys luovan talouden kehittämisestä.

Muistio perustuu työ- ja elinkeinoministeriön (TEM) ja opetus- ja kulttuuriministeriön (OKM) viime vuosina luovasta taloudesta teettämien selvitystöiden ja työryhmäraporttien kirjaamiin johtopäätöksiin ja suosituksiin. Siinä käsitellään kokonaisvaltaisesti luovaa taloutta ja siihen kohdistuvia julkisia kehittämistoimia osana elinkeino- ja yrityspolitiikkaa sekä kulttuuripolitiikkaa. Työryhmän näkemyksen mukaan tämä muistio vastaa pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen strategia-asia-kirjassa esitettyyn tarpeeseen laatia selvitys luovan talouden kehittäjätoimijan ja ministeriöiden välisen koordinaatioelimen tarpeellisuudesta.

Työ pohjautuu seuraaviin raportteihin: Luovan talouden strategisen hankkeen loppuraportti *Sirpaletaloudesta kohti luovan talouden ekosysteemiä*, Saku Tuomisen johtaman tulevaisuustyöryhmän raportti *Toimintamalli Luovan talouden ja Kulttuuriryrittäjyyden kehittämiseksi*, *Kulttuuriviennin kehittämisohjelman 2007-2011 loppuraportti sekä raportti Luovan talouden ja kulttuurin alueellisista kehittämistoimenpiteistä 2010-2020*.

Raportissa olevilla kuvilla on pyritty havainnollistamaan eri näkökulmista sitä monikerroksista ja sirpaleista toimintakenttää jossa luovan talouden kehittämisen eri toimia toteutetaan. Kuvat ovat viitteellisiä eivätkä pyri yksityiskohtaisuuteen.

Muistion linjaukset on esitetty kuluvalle hallituskaudelle vuosiksi 2012-2015, vaikka osa toimenpiteistä ulottuukin tämän kauden ulkopuolelle.

Tämän muistion on tuottanut TEM:n ja OKM:n yhteinen virkamiestyöryhmä, johon ovat kuuluneet Sakari Immonen TEM, puheenjohtaja; Kimmo Aulake OKM, Kirsi Kaunisharju OKM, Riitta Niinivaara TEM ja Petra Tarjanne TEM. Muistion on koonnut Petra Tarjanne. Muistiota ovat kommentoineet molempien ministeriöiden asiantuntijat.

2 Luova talous hallituskaudella 2011–2015

Jyrki Kataisen hallituksen hallitusohjelmaan sisältyy monia luovien alojen liiketoiminnan ja yrittäjyyden kehittämiseen tähtäviä tavoitteita ja toimenpiteitä, joiden toteuttamisesta työ- ja elinkeinoministeriö vastaa yhdessä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa.

TEM:n organisaatiossa elinkeino- ja innovaatio-osasto vastaa luovan talouden edistämisestä. Luovan talouden strateginen hanke (2007–2011) on edistänyt alan verkottumista ja sisäistä yhteistyötä, synnyttänyt uusia toimintatapoja (mm. Jalostamot, Luovamo ja Luovimo) sekä tuottanut ehdotuksia luovien alojen liiketoiminnan ja työelämän kehittämiseksi.

TEM on linjannut omaa toimintaansa siten, että luovaa taloutta edistetään osana TEM-konsernin organisaatioiden normaalia toimintaa. TEM huolehtii luovien alojen yritysten erityistarpeiden huomioon ottamisesta hallinnonalan laitosten ja valtionapuyhteisöjen tulosohjauksessa ja erityisrahoitusyhtiöiden omistajaohjauksessa sekä toimii aloitteellisesti ja käynnistää yksin tai yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa selvitys- ja kehittämishankkeita. Luovaa taloutta edistetään myös osana työelämän kehittämisstrategian toimeenpanoa.

TEM:n toiminnan painopisteet hallituskaudella 2011–2015

- Pääpaino on hallitusohjelmaan sisältyvissä kärkihankkeissa yhteistyössä OKM:n kanssa.
- Arvioidaan 30.9.2011 päättyneen strategisen hankkeen loppuraporttiin sisältyvien ehdotusten toteuttamiskelpoisuus ja päätetään niitä koskevista jatkotoimista.
- Seurataan käynnissä olevien hankkeiden toteutusta ja tehdään niistä arviointeja.
- Turvataan hyviksi käytännöiksi arvioitujen toimintojen vaatimat resurssit niukkenevista määrärahoista huolimatta.

OKM:n kulttuuripolitiikan osasto jatkaa luovien alojen ja kulttuuriviennin edistämistoimenpiteitä Kulttuuripolitiikan strategian 2020 linjausten ja Suomen kulttuuriviennin kehittämisohjelman, Luovan talouden ja kulttuurin alueellisten kehittämistoimenpiteiden 2010–2020 sekä Audiovisuaalisen politiikan linjausten (2012–2015) mukaisesti. Lisäksi OKM koordinoi valtakunnallista Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-kehittämisohjelmaa 2007–2013.

Hallitusohjelmassa on mainittu kulttuuriyrittäjyyden ja luovien alojen työpaikkojen edistämistavoitteet, joista OKM vastaa. OKM jatkaa aktiivisia politiikkatoimiaan ja käynnistää määräraha-kehityksen puitteissa uusia toimia ja kehittämishankkeita joko itse tai yhteistyössä muiden toimijoiden, erityisesti TEM:n ja/tai TEM-konsernin kanssa.

OKM:n toiminnan painopisteet hallituskaudella 2011-2015

- Pääpaino on hallitusohjelmaan sisältyvissä kärkihankkeissa yhteistyössä TEM:n kanssa.
- Arvioidaan kulttuuriviennin kehittämissuunnitelman 2007-2011 loppuraporttiin sekä Luovan talouden ja kulttuurin alueelliset kehittämistoimenpiteet 2010-2020 sisältyvien ehdotusten toteuttamiskelpoisuus, laaditaan valtakunnallisen ESR-kehittämissuunnitelman arviointi ja päätetään niitä koskevista jatkotoimista.
- Pyritään monipuolistamaan ministeriön ”työkalupakkia”, käynnistämään alan yrittäjien ja toimijoiden tarpeisiin vastaavia kohdennettuja toimia ja parantamaan toimien vaikuttavuuden arviointia.
- Turvataan hyviksi käytännöiksi arvioitujen toimintojen vaatimat resurssit niukkenevista määrärahoista huolimatta.
- Audiovisuaalinen kulttuuri digitaalisessa ympäristössä - poliittiset linjaukset (syksy 2012).

Hallitusohjelmaan ja sen strategiseen toimeenpanosuunnitelmaan on luovien alojen ja luovan talouden edistämisen osalta kirjattu seuraavat kärkihankkeet:

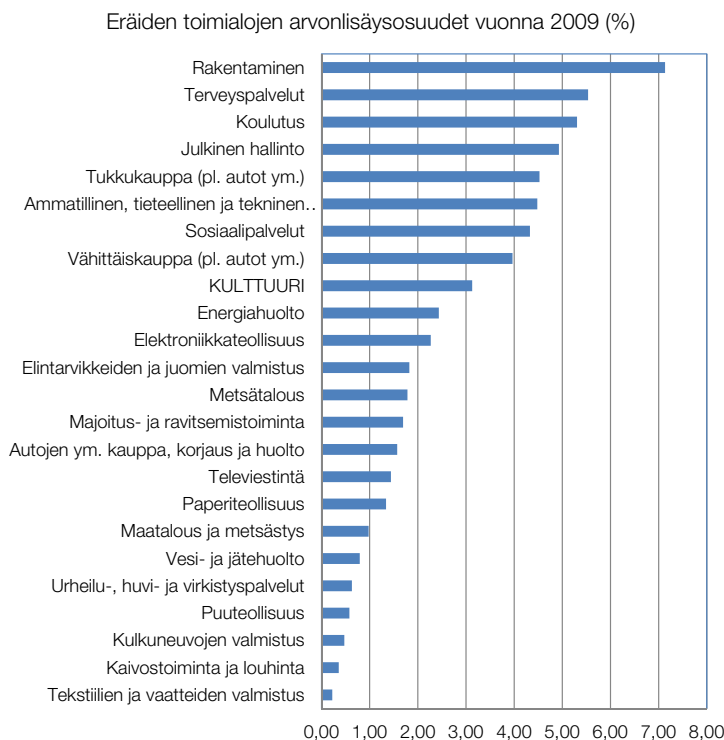
- Uudistetaan kansallinen muotoiluohjelma (*TEM, OKM*).
- Luova talous työssä -hanke (*OKM,TEM*).
- Kulttuuriyrittäjyyttä ja luovien alojen työpaikkojen syntymistä tuetaan ja vahvistetaan luovien alojen elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia mm. tuote- ja palvelukehityksen avulla (*TEM, OKM*).
- Selvitetään mahdollisuus perustaa luovan talouden kehittäjätoimija ja ministeriöiden välinen luovan talouden koordinaatioelin (*TEM, OKM*).
- Kulttuurivientiä ja luovien alojen markkinointiosaamista edistetään (*TEM, OKM*).
- Palvelu- ja luovien alojen yritysten toimintaedellytyksiä parannetaan perustamalla Finnvera Oyj:n yhteyteen pääomasijoitusrahasto tai -ohjelma (*TEM, VM, OKM*).
- Luovilla aloilla toimivien aseman parantamiseksi selvitetään poikkihallinnollisesti työ- sosiaaliturva- ja verolainsäädännön uudistustarve (*OKM,TEM, STM, VM*).

3 Luova talous osana elinkeinoelämää

Varsinaisen luovan talouden kentän muodostavat ne yksilöt ja yritykset, jotka tarjoavat luovuuteen tai tekijänoikeuksiin liittyvää osaamista tuotteina ja palveluina asiakaskunnalleen. Asiakkaita voivat olla kuluttajat, yritykset, kolmas sektori ja julkiset toimijat.

Tekijänoikeuksiin perustuvan liiketoiminnan arvo vuonna 2005 oli 21,7 miljardia euroa. Tekijänoikeusliiketoiminnan tuottama arvonlisä oli 6,8 miljardia euroa, joka oli 4,3 % kansantuotteesta. Samana vuonna luovien alojen yritysten liikevaihto oli 6,7 % kaikkien yritysten liikevaihdosta eli n. 21 miljardia euroa. Tilastokeskuksen yritysrekisterin mukaan kulttuurialan yrityksiä oli vuonna 2010 Suomessa lähes 20 000.¹

Yhteensä 66 % liikevaihdosta syntyy kahdeksan suurimman kaupungin alueella. Luovien alojen ytimen eli kulttuurialan osuus yritysten henkilöstöstä 9,2 % on lähellä rakentamisen (9,8 %) osuutta ja on selvästi suurempi kuin minkään yksittäisen teollisuuden haaran osuus. Alla oleva kuvio osoittaa kulttuurin toimialojen tuottaman arvonlisäyksen suhteessa muihin toimialoihin:

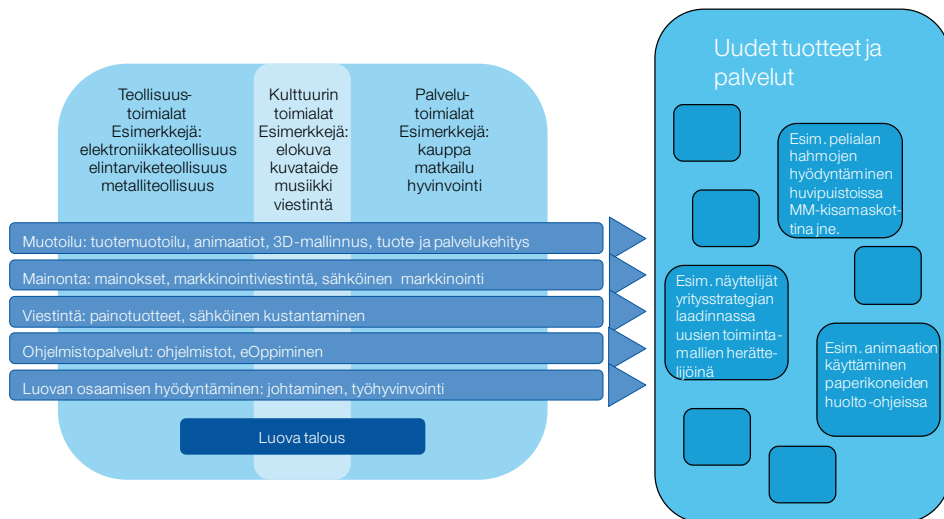
1 Käytetty kulttuurisatelliittilinpidon kulttuurialan määritelmää.

3.1 Luovan talouden muutosdynamiiikka

Luovan talouden merkityksen korostaminen liittyy koko taloudellisen tuotannon murrokseen. Luovien alojen osaamisen, tuotteiden ja palvelujen hyödyntämisestä muilla aloilla on tullut merkittävä kilpailutekijä. Perinteiset tuotannontekijät (työvoima, pääoma, tuotantovälineet) ja niiden välisten suhteiden optimointi eivät enää takaa taloudellista kilpailukykyä. Niiden rinnalle on muodostunut neljäs tuotannontekijä, jonka merkitys näyttää jatkuvasti lisääntyneen. Sen täsmällinen määrittely ei ole yksinkertaista, mutta se koostuu sellaisista immateriaalisista tekijöistä kuin tieto, osaaminen, luovuus ja merkitykset. Tässä tilanteessa yhteiskunnan tasolla tehtävänä on varmistaa niiden tehokas luominen ja uusintaminen. Yritysten näkökulmasta tärkeää on turvata toisaalta yrityksen oma osaaminen ja toisaalta ymmärtää ja hyödyntää kuluttajien kulttuurisia, emotionaalisia ja eettisiä tarpeita ja preferenssejä.

Alla oleva kuva kuvaa luovan talouden dynamiikkaa ja sitä, miten esimerkiksi muotoilua, viestintää tai luovaa osaamista hyödyntämällä voidaan kehittää uutta liiketoimintaa. Toisaalta kaikkien toimialojen yritysten kilpailukykyä globaaleilla markkinoilla voidaan parantaa tuomalla luova osaaminen ja luovien alojen tuotteet ja palvelut osaksi liiketoimintaa tai sen kehittämistä.

Maailmanlaajuinen talouden muutos ja siitä heijastuva rakennemuutos ja työelämän murros haastavat etsimään kestävää uudistumista. Luovan talouden merkitys talouden uudistumiselle on huomattava. Tulevaisuuden kilpailukyvyn kannalta on tärkeää, että Suomi on edelläkävijä koko EU:n luovan talouden kehittämisessä.

Luovan talouden kehittäminen edellyttää eri alojen yritysten keskinäistä yhteistyötä. taustalla tarvitaan laaja-alaista poikkihallinnollista ministeriöiden välistä yhteistyötä. Sen lisäksi hallinnon ja toimialayhdistysten yhteistyöllä on ratkaiseva

merkitys, jotta vaikuttava yhteistyö saadaan aikaan. Erittäin tärkeä on myös kansainvälinen, kansallinen ja alueellisten toimijoiden aukoton verkosto.

Luovan talouden keskiössä ovat luovat yksilöt, jotka synnyttävät innovaatioita, esimerkiksi uusia tapoja toimia, palvelukonsepteja, uusia tuotteita ja palveluja sekä brändejä. Luovuus ei tällöin kuulu ainoastaan luoville aloille, sillä innovaatioita edistävää luovuutta on kaikenlaisten organisaatioiden sisällä. Eri organisaatioissa tapahtuva tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminta on keskeistä. Luovia ratkaisuja syntyy erilaisten organisaation ulkopuolisten yhteistyömuotojen ja toimialarajapintojen kautta. Nähdään, että luova talous syntyy kaikkien alojen luovuuden kautta, mutta ennen kaikkea uusista yhdistelmistä. Luovaa taloutta voi kuvata myös esittämällä taiteen, kulttuurin ja kulttuuriperinnön sekä niihin liittyvän osaamisen, tietovarannot, arvot, historian ja symbolit sen ytimessä uudistumisen ja uuden luomisen lähteenä.

Luovien alojen liiketoiminta on osa teollisuus- ja palvelutoimialoja. Luovat alat tuottavat osaamista ja palveluja, joita uudistuva talous, mm. digitaalinen toimintaympäristö ja verkottuneet toimintamallit sekä vastuullinen liiketoiminta tarvitsevat. Yhdessä ne muodostavat luovan talouden kentän.

3.2 Kehitystrendit

Luovien alojen yritykset toimivat dynaamisessa ja vaativassa kansainvälisessä ympäristössä. Yritykset ovat usein pieniä eikä vahvoja toimialarakenteita ole. Verkostomaisten toimintamallien kautta syntyy joustavaa kasvua sekä kykyä sopeutua nopeisiin muutoksiin. Tärkein edellytys uuden yritystoiminnan syntymiselle ja kasvulle on yrittäjyyttä tukeva toimintaympäristö. Lainsäädännön ja julkisten kehittämistoimien pitää tukea dynaamista yrittäjyyttä, jossa syntyy mutta myös kuolee paljon yrityksiä. Yksinyrittäjyys ja osa-aikainen yrittäjyys ovat merkittävä osa luovan talouden palveluverkosta. Tunnistamalla ja korjaamalla tämän ryhmän toimintaedellytyksiä voidaan niissä oleva monipuolinen ja erikoistunut osaaminen nostaa käyttöön innovaatiotoiminnan kiihdyttämiseksi.

Luovassa taloudessa on havaittavissa kaksi merkittävää kehitystrendiä: aineettomien oikeuksien kauppaan liittyvät kasvun mahdollisuudet (tavaramerkit, brändit, tekijänoikeuksien kauppa) ja luovien sisältöjen (luova osaaminen palveluna) kasvava merkitys kaikkien toimialojen liiketoiminnassa. Nämä muuttavat tuotannon tapoja ja sen seurauksena myös työelämää uudelleen. Luovien alojen yritykset ovat tämän muutoksen eturintamassa. Tuotteiden ja palveluiden käyttämisen uusi evoluutio – digitalisoitumisen tuomat uudet mahdollisuudet – ja kysyntälähtöisten tuotteiden ja palveluiden kasvavat markkinat muuttavat tuotantoa ja arvoketjuja kaikilla toimialoilla. Tuotteiden ja palveluiden käyttämisen tavat muuttuvat. Tämä näkyy ensimmäisenä muun muassa median käytössä, platformit, konseptointi jne. synnyttävät uusia toimintamalleja. Kun käytön muoto muuttuu, formaattien ja

konseptien merkitys palvelutuotannossa kasvaa. Luovilla aloilla on pitkä kokemus näiden tuottamisessa.

Globaalissa taloudessa voidaan nähdä luovuuteen ja sen käyttöön liiketoiminnassa liittyviä megatrendejä kuten digitalisoituminen, elämyksellisyys, globalisaatio ja vastuullisuus. Nämä trendit ovat toisiinsa kietoutuneita ja luovat mahdollisuuksia luovan osaamisen hyödyntämiselle kaikkialla liiketoiminnassa.

Megatrendeihin liittyviä tärkeimpiä ilmiöitä:

11. Luovien alojen ja muiden alojen välinen yhteistyö on kilpailukykytekijä: innovatiivisten ja uusien ratkaisujen kehittäminen erilaisiin liiketoiminnan haasteisiin, suunnitteluajattelun hyödyntäminen.
2. Kansainvälisessä kilpailussa kestävät liiketoimintamallit: avoimilla markkinoilla toimiminen edellyttää erikoistumista ja erilaistumista (muotoilu).
3. Tuotteiden ja palveluiden elämyksellisyyden arvo kasvaa: kuluttajat etsivät yhä räättälöidympiä ja yksilöllisempiä palveluja. Toisaalta yhteisöllisyyden merkitys kasvaa ja luo uusia mahdollisuuksia.
4. Yritysten verkostomaisten toimintamallien lisääntyminen: verkostomaiset toimintamallit auttavat sopeutumaan nopeasti muuttuvassa toimintaympäristössä.
5. Joukkoistaminen (co-creation) ja yhteisörahoitus (crowdfunding) lisääntyvät: digitaalinen ympäristö luo mahdollisuuden hyödyntää laajojen ryhmien osaamista ja rahoitusta muun muassa tuote- ja palvelukehityksessä. Rajat yritysten, kuluttajien ja tuottajien välillä hämärtyvät.
6. Digitaaliset palvelut ja langaton palveluyhteiskunta ovat kaikkialla läsnä: tiedon ja viihteen sisältöjen kuluttamisen tavat, aika ja paikka ovat rajoittamattomia.
7. Vastuullisten tuotteiden, palveluiden ja materiaalien käyttö: muotoilun ja suunnittelun rooli kasvaa vastuullisten tuotteiden ja palveluiden luomisessa.

3.3 Luovan talouden erityishaasteet

Strategisesti tärkeintä on parantaa yritysten kilpailukykyä, kun luovien alojen yrittäjyyttä kehitetään. Samalla kun yksittäisten yritysten toimintakyky vahvistuu, ne parantavat luovien alojen, muiden toimialojen ja sitä kautta koko Suomen kilpailukykyä. Yritysten kilpailukykyyn parantaminen edellyttää, että julkisten ja yksityisten luovaa taloutta edistävien toimijoiden välinen yhteistyö toimii. Painopisteet ja niitä toteuttavat toimenpiteet lähtevät valtakunnallisesti tunnistetuista tarpeista ja alueiden tuomien vahvuuksien vahvistamisesta. Kansallisen, alueellisen ja paikallisen tason on toimittava yhteistyössä yhteisen vision toteuttamiseksi. Myös toimijoiden kansainvälistyminen on välttämätöntä.

Luovien alojen yritysten toimintaympäristön kehittämiseen liittyvät asiat ja tekijät ovat mahdollistajia ja edellytysten luoja, joilla yrittäjyyttä voidaan synnyttää ja kehittää.

Kasvu ja kansainvälistyminen ovat tulevaisuuden kannalta merkittäviä luovien alojen yritystoiminnalle. Yritykset voivat kasvaa ja kansainvälistyä vain, kun niiden

liiketoimintaosaaminen on kunnossa. Sitä kehittämään tarvitaan perinteisten yrityskehittäjien lisäksi alaan erikoistuneita toimijoita tunnistamaan yrityksen mahdollisia kehityspolkuja nopeasti muuttuvassa ympäristössä.

Tuotekehityksen edistämiseen liittyy uudenlaisten rahoitusmuotojen löytäminen erityisesti demojen ja prototyyppien valmistamista varten sekä osaamisen kasvattaminen tunnistamaan tuotekehitystä aloilla, joilla ei voida soveltaa perinteisiä kehityspolkuja ja toimintatapoja. Luovien alojen yrittäjien hyvän substanssiosaamisen lisäksi Suomeen tarvitaan vahvempaa tuottaja- ja manageriosaamista. Yritysten verkostoissa olevaa poikkialaisuutta ja eri toimialojen kohtaamisia on vahvistettava.

Luovan talouden kehittämisen toimenpiteiden tavoitteena pitää olla luovien alojen sisäisen verkostoitumisen ja poikkialaisten verkostojen vahvistaminen. Ratkaisemalla tekijänoikeustuloon liittyviä sääntelyongelmia tai edistämällä yksinyrittäjien asemaa työllistymisessä parannetaan mahdollisuuksia tuottaa taloudellista hyötyä ja kasvua luovuudesta. Toimintaympäristöä kehitetään myös viestinnällä ja vaikuttamalla asenteisiin. Asenteisiin vaikuttamista tarvitaan myös luovien alojen yrityksissä ja muissa organisaatioissa sekä muilla toimialoilla. Kehittämällä luovien alojen ennakkointia ja tilastointia luodaan tietoa, jolla asenteisiin vaikutetaan ja parannetaan osaamista.

Luovuuteen liittyvän yritystoiminnan toimintaympäristön kehittämiseksi on ratkaistava muun muassa seuraavia työhön ja yrittäjyyteen liittyviä peruskysymyksiä:

- Innovatiivisen ja osaavan työvoiman liikkuvuutta pitää edistää niin, että joustava ja samanaikainen työllistyminen erilaisissa rooleissa on mahdollista, esimerkiksi palkkatyösuhteessa, yrittäjänä tai freelance-verokortilla.
- Yrittäjyys sekä yritysten elinkaaren ja verkostojen muodostuminen tulee olla vaihtelevampaa, tukeakseen liiketoiminnan muutoksia nopeasti muuttuvien tuotteiden ja palveluiden maailmassa.

3.4 Luova talous työssä

Työelämä käy läpi murrosta teollisen ajan rakenteista kohti palvelutaloutta. Uusia työpaikkoja syntyy yhä enemmän palveluvaltaisille aloille, jotka tarjoavat elämyksellisiä tuotteita ja palveluja. Yritystoiminta näillä toimialoilla on luonteeltaan innovaatiovetoista ja markkinalähtöistä verrattuna perinteisiin teollisuuden toimialoihin. Näiden toiminta on tyypillisesti ollut investointivetoista ja tuotantolähtöistä. Yhteiskunnallinen murros muuttaa työn sisältöä ja muotoa sekä luo tarpeen synnyttää uudenlaisia mahdollisuuksia tehdä ja järjestää työtä.

Työmarkkinamme ovat muuttuneet siten, että yhä useammat toimivat työmarkkinoilla perinteisen palkkatyön ja yrittäjyyden välimaastossa. Työelämän kehittämisen keskeisenä päämääränä pidetään yleensä tuottavuuden kasvua. Tätä tavoitetta tukevat työvoiman saatavuuden turvaaminen ja työllisyysasteen nostaminen. Työhyvinvointia ja työn mielekkyyttä lisäämällä luodaan työelämän laadun edellytyksiä. Jatkuvan oppimisen mahdollisuus työelämässä on perustana myös luovuudelle.

Luovuuden tulokset voivat näkyä uudistumiskyvyssä, uuden oppimisessa ja soveltamisessa. Luovien alojen volyyymi ei muodostu yksittäisistä suurista investoinneista tai painopisteistä, vaan lukuisista pienistä ja monimuotoisista toiminnan tavoista.

Luova talous työssä -hanke käynnistettiin syksyllä 2011. Poikkihallinnollisessa hankkeessa kartoitetaan ja arvioidaan toteutuneiden ja käynnissä olevien luovien alojen taiteen ja kulttuurin työelämälähtöisten kehittämishankkeiden ja -prosessien toimintamalleja sekä palvelutuotteita ja -kokonaisuuksia työllistymisen edistämiseksi sekä työelämän laadun kehittämiseksi. Hanke sisällytetään työelämän kehittämisstrategian toimeenpanoon.

3.5 Aineettoman omaisuuden ja oikeuksien hallinta

Aineettomien oikeuksien (Intellectual Property Rights, IPR) merkitys yritystoiminnassa on suuri. Yritykset käyttävät tavaramerkkejä toimintansa, tuotteidensa ja palveluiden tunnuksina. Yritykset suojaavat keksintöjään patentein, lisensoivat niitä muille ja hyödyntävät itse muiden keksintöjä lisenssisopimuksin. Tietokoneohjelmia ja sisältötuotteita (elokuvat, televisio-ohjelmat, sanomalehdet) suojataan tekijänoikeudella. Muotoilutuotteita suojataan mallioikeudella. Yritysten toiminta perustuu suurelta osalta näiden oikeuksien käytön varaan. Aineettomia oikeuksia hyödynnetään omassa toiminnassa, niitä hankitaan muilta ja niitä myös luovutetaan edelleen yrityksen omasta liiketoimintastrategiasta riippuen.

Aineettomien oikeuksien alalla on neljä kehityssuuntaa. Globalisaation myötä suomalaisyritykset ovat riippuvaisempia alan kansainvälisistä pelisäännöistä, sillä aineettomien oikeuksien sääntely perustuu kansainvälisiin sopimuksiin ja EU-tason lainsäädäntöön. Digitalisoituminen ja EU:n jäsenvaltioiden taloudellisten olosuhteiden kehittyminen samankaltaisiksi (konvergenssi) ovat erityisesti internetin käytön seurauksena luoneet uusia aineettomien oikeuksien käyttötapoja ja uusia liiketoimintamalleja. Aineettomien oikeuksien politisoituminen on vaikuttanut siihen, että oikeuksista keskustellaan uusilla areenoilla, esimerkiksi terveydenhuolto, lääkehuolto, elintarviketuotantoa ja ympäristökysymyksiä koskevissa kansainvälisissä neuvotteluissa. Aineettomat oikeudet ovat erittäin monilla aloilla keskeisiä ja koskettavat myös yksittäisiä kansalaisia. Voidaan puhua aineettomien oikeuksien ekspansioista.

Hallitus teki 26.3.2009 periaatepäätöksen vuoteen 2015 ulottuvasta aineettomien oikeuksien strategiasta. Siinä tavoiteltiin määrättyinä, että Suomessa on vuonna 2015 innovaatiotoimintaa ja luovaa työtä tehokkaasti tukeva IPR-toimintaympäristö. Toimenpiteet jakautuvat neljälle osa-alueelle:

- osaaminen, oikeuksien tehokkuus ja selkeys
- kilpailupolitiikka
- aineettomiin oikeuksiin perustuvien markkinoiden toimivuus
- järjestelmän toiminnallinen tehokkuus.

Lisäksi strategiassa on toimenpiteitä, jotka koskevat kansainvälistä vaikuttamista.

Periaatepäätöksessä esitetyt 60 toimenpidettä liittyvät aineettomia oikeuksia koskevan koulutuksen lisäämiseen, erilaisiin lainsäädännöllisiin hankkeisiin kuten tekijänoikeudellisen piratismiin torjuntaan ja tavaramerkkilain uudistamiseen, markkinoiden toimivuuteen kuten kilpailuoikeudellisiin näkökohtiin ja aineettomien oikeuksien arvonmääritykseen sekä hallinnon toimivuuteen kuten yritystuki-päätösten yhteydessä tehtäviin IPR-selvityksiin ja Patentti- ja rekisterihallitukseen. Suomi vaikuttaa aktiivisesti kansainvälisillä IPR-foorumeilla.

Periaatepäätöksen pohjana on selvitysraportti IPR tehokkaaseen käyttöön! (TEM julkaisuja 37/2008), jossa käytiin läpi alan nykytilaa lainsäädännön ja yritysten käytännön toiminnan kannalta.² Hallitusohjelmassa on kirjaus IPR-strategian uudistamisesta. Siihen sisältyy selvitys uusista innovaatiotoiminnan muodoista (avoin innovaatio, palveluinnovaatiot, luovien alojen innovaatiot, uudet innovaatioympäristöt jne.) ja niiden tuomista uusista haasteista. Uudistettu strategia hyväksyttiin vuoden 2012 loppuun mennessä.

3.6 Tekijänoikeuksien arvonmääritys

Liiketoiminta on siirtymässä aineellisesta maailmasta aineettomaan maailmaan. Immateriaalioikeuksiin kuuluvat niin patentit, tavaramerkit kuin tekijänoikeudet. Tekijänoikeuspohjaisten tuotteiden merkityksen kasvu on ollut voimakasta ja jatkossa niiden rooli on vieläkin tärkeämpi. Tekijänoikeudet ovat rahallisesti merkittäviä. Vuonna 2008 luovien alojen tekijänoikeuksien rahavirtojen arvioitiin Suomessa olevan yli 2 miljardia euroa (Teosto 2010).

Tekijänoikeuksia ja niiden kehittämiseen tehtyä työtä ei voida viedä yrityksen taseeseen. Tästä seuraa, että luovien alojen yritysten taseet ovat usein hyvin kevyet (Hermia 2011, Luova raha, näkökulmia luovien alojen rahoitukseen). Yrityksellä ei ole kiinteää omaisuutta eikä vaihtoomaisuutta eli myytäviä hyödyntämisoikeuksia. Tällaisen yhtiön on vaikea löytää vierasta pääomaa eli rahoitusta. Tekijänoikeuksia ei myöskään pääsääntöisesti hyväksytä vakuuksiksi rahoitusneuvotteluissa. Yrittäjiltä vaaditaan henkilökohtaisia vakuuksia. Tämä on selkeä alan yritysten kasvun este.

Immateriaalioikeuksien merkityksen kasvun takia yrityksille on kehitetty omia arvonmääritysmenetelmiä. Patenttien ja tavaramerkkien arvo voidaan määrittellä ja tätä arvoa voidaan käyttää yritystoiminnan kehittämisessä hyväksi. Tekijänoikeudelle ei kuitenkaan ole olemassa yleisesti hyväksytyjä arvonmääritysmenetelmiä. Luovan alan yritykset ovat siis jo tästä syystä perinteisiä valmistavia ja teollisuustoimialoja huonommassa rahoitusasemassa. Jos yritys omistaa esimerkiksi teollisuushallin ja sorveja, sillä on vahva taseasema, yritys kiinnityksen arvo ja luottokelpoisuus, vaikka sen tuotteet eivät olisikaan markkinoilla kilpailukykyisiä (Hermia 2011,

2 http://www.tem.fi/index.phtml?93071_m=93072&s=868

Luova raha, näkökulmia luovien alojen rahoitukseen). Siksi tekijänoikeuksien arvonnäilytykseen tarvitaan luotettavia yleisesti hyväksytyjä menetelmiä.

3.6 Digitalisoitumisen luomat kasvun mahdollisuudet

Luovalle taloudelle on tyypillistä, että se synnyttää uusia liiketoiminnan alueita, uusia arvoketjuja ja uudenlaisia palveluverkostoja kaikkien toimialojen käyttöön. Kehityskaaret ovat nopeita. Hyvä esimerkki uudenlaisista arvoverkkoista on musiikkiteollisuuden nopea rakennemuutos digitalisoitumisen seurauksena tai pelinkehittäjien aseman muutos arvoketjussa.

Suomi on osoittanut huippuosaamista tietokonegrafiikassa ja -animaatiossa, erityisesti pelien ja av-tuotantojen saralla. Suomalainen osaaminen maailmalla näkyy esimerkiksi Angry Birds-, Max Payne- ja Alan Wake -pelien menestyksenä sekä Niko lentäjän poika ja Iron Sky -elokuvien saamana kansainvälisenä näkyvyytenä. Esimerkkinä uudesta kasvumahdollisuudesta on tunnistettu CGI-osaamisala (Computer Generated Imaging), joka tuottaa peliteollisuuden lisäksi palveluita myös perinteiselle teollisuudelle.

Tämä visualisointiin, vaikuttavuuteen ja viihdyttämiseen tähtäävä osaaminen on peli- ja viihdeteollisuuden ohella merkittävää monella muulla toimialalla: rakennussuunnittelu, kone- ja metalliteollisuus, lääketiede, puolustusteollisuus ja monet muut alat käyttävät tietokoneen avulla tehtyjä malleja ja visualisointeja. On tärkeää tunnistaa tämä erityisosaaminen, joka on läpileikkaava tuotantotekijä suunnittelu-, valmistus-, tuotanto- ja markkinointiprosesseissa.

Haasteena on tämän nopeasti kehittyvän osaamisen kanavointi eri toimialoille ja niiden välille niin, että se tehostaa suunnittelu-, tuotanto- ja markkinointiprosesseja sekä kasvattaa liikevaihtoa. On myös ratkaistava, miten tuetaan koulutusjärjestelmän kykyä vastata nopeaan muutokseen ja koko ajan kehittyviin uusiin tarpeisiin esim. tiivistämällä osaamis pohjaista yhteistyötä oppilaitosten ja yritysten välillä.

4 Julkinen toimijakenttä

Työ- ja elinkeinoministeriö

Elinkeino- ja innovaatiopolitiikan osasto vastaa luovan talouden toimintapolitiikan kehittämisestä ja koordinoinnista ministeriössä. Osaston vastuualueisiin kuuluvat myös luovien alojen viennin edistäminen ja muotoilun käytön edistäminen sekä pääomasijoitustoiminnan kehittäminen. Yritysten kansainvälistyminen ja vienti -ryhmä (VKE) rahoittaa kulttuurivientiin ja luoviin aloihin liittyviä yhteishankkeita. Luovan osaamisen kehittämisellä ja hyödyntämisellä merkittävä rooli elinkeinorakenteen uudistamiselle, mitä kilpailukyky- ja hyvinvointitavoitteiden saavuttaminen edellyttävät.

Työllisyys- ja yrittäjyysosasto ohjaa ELY-keskusten pk-yrityksille suuntaamia osaamisen kehittämispalveluja ja vastaa palveluiden uudistamisesta. Pk-yritysten kehittämispalvelut ovat taloudellisesti tuettuja ja niitä rahoitetaan osittain Euroopan sosiaalirahaston (ESR) varoista. Osasto koordinoi valtakunnallista Aloittavien yrittäjien ja pk-yritysten liiketoimintaosaamisen kehittämisohjelmaa (APAKE).

Työelämä- ja markkinaosaston vastaa laaja-alaisesti yritysten toimintaympäristön ja työelämän kehittämisestä säätelyn avulla: työympäristöpolitiikka ja työlainsäädäntö, sisämarkkina- ja kuluttajapolitiikka ja niitä koskeva lainsäädäntö, kilpailupolitiikka ja -lainsäädäntö, IPR-politiikka ja taloudellinen huoltovarmuus.

Opetus- ja kulttuuriministeriö

Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osasto

Luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden kehittämistoimien vastuita on useilla kulttuuri-, liikunta- ja nuorisopolitiikan osaston yksiköillä. Taideyksikössä vastataan mm. kulttuuriviennin edistämisestä, elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskusten ohjauksesta kulttuuritoimen osalta ja luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen ESR-kehittämisohjelmasta. Kulttuuriyksikössä vastataan mm. audiovisuaalisesta politiikasta, Suomen elokuväsäätiön tulosohjauksesta, tekijänoikeuspoliittisista sekä viestintäpoliittisista kysymyksistä kulttuuritoimen alueella. Kehittämisyksikössä vastataan mm. Luova talous työssä -hankkeesta.

Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto

Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osasto vastaa yliopistoihin, ammattikorkeakouluihin ja tutkimukseen liittyvistä asioista. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osaston toimialaan kuuluvat mm. yliopisto-opetus, ml. taideyliopisto ja muu taide- ja humanististen aineiden opetus eri yliopistoissa, ammattikorkeakouluopetus, ml. kulttuuriala, tiedelaitosten ohjaus ja tieteellinen tutkimus. Korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osaston toimialaan kuuluvia toimijoita ovat mm. yliopistot, ammattikorkeakoulut, Suomen Akatemia, Kansalliskirjasto, Arkistolaitos, korkeakoulujen arviointineuvosto sekä tutkimus- ja innovaationeuvosto.

Aikuiskoulutuspolitiikan yksikkö

Aikuiskoulutuspolitiikan yksikkö on hallinnollisesti osa korkeakoulu- ja tiedepolitiikan osastoa. Yksikön toimialaan kuuluvat mm. seuraavat asiaryhmät: näyttötutkintojärjestelmä ja ammatillinen lisäkoulutus, oppisopimuskoulutus, ylemmät ammatikorkeakoulututkinnot, korkeakoulujen erikoistumisopinnot, täydennyskoulutus ja ammatilliset erikoisoppilaitokset ja neuvontajärjestöt sekä ennakkoinnin koordinaatio. Eri järjestelmissä toteutetaan myös taide- ja kulttuurialan koulutusta.

Koulutuspolitiikan osasto

Koulutuspolitiikan osaston Ammatillisen koulutuksen vastuualue vastaa mm. ammatilliseen koulutukseen liittyvien asioiden valmistelusta ja kehittämisestä. Ammatillisen peruskoulutuksen järjestäjien oppilaitoksissa annetaan ammatilliseen perustutkintoon johtavaa/valmistavaa koulutusta sekä oppilaitosmuotoisena että oppisopimuskoulutuksena. Ammatillista peruskoulutusta järjestetään kulttuurialan lisäksi seitsemällä muulla eri koulutusalueella, joilta valmistuneita myös sijoittuu useille luovan talouden aloille.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveysministeriön tavoitteena on, että kaikilla olisivat samanlaiset mahdollisuudet terveelliseen ja turvalliseen elämään. Ministeriön tehtävänä on edistää väestön hyvää terveyttä ja toimintakykyä, edistää terveellistä työ- ja elinympäristöä, turvata riittävät sosiaali- ja terveyspalvelut sekä turvata kohtuullinen toimeentulo elämän eri vaiheissa. Sosiaali- ja terveysministeriö vastaa sosiaali- ja terveyspolitiikan suunnittelusta, ohjauksesta ja toimeenpanosta. Ministeriö vastaa selvitystyöstä, jossa selvitetään luovilla aloilla toimivien aseman parantamiseksi poikkihallinnollisesti työ-, sosiaaliturva- ja verolainsäädännön uudistustarve sekä lyhyiden apurahojen asema selkiyttämistä sosiaaliturvalainsäädännössä. Luovan työn tekijöille ovat tyypillisiä lyhyet työsuhteet sekä työllistyminen monesta lähteestä yhtä aikaa jolloin sosiaaliturva ei ole yhtä kattava kuin palkansaajalla.

Muut ministeriöt

Liikenne- ja viestintäministeriön toimialaan kuuluvat viestintäverkot, tietosuoja- ja tietoturvakysymykset, tietoyhteiskuntapolitiikka ja joukkoviestintä. Merkittävä osa yhteiskunnan palveluista tuotetaan ja kulutetaan viestintäpalveluita hyödyntäen. Viestintäpolitiikan tavoitteena on turvata kaikille toimivat ja luotettavat tietoliikenneyhteydet ja -palvelut. Yhteyksien tulee olla korkealaatuisia ja kohtuuhintaisia. Toimilupia myönnetään esimerkiksi matkaviestintäverkkojen rakentamiseen sekä radio- ja televisiotoimintaan. Ministeriö edistää viestintäalan tasapainoista kehitystä. Monet luovan talouden tuotteet ja palvelut ovat riippuvaisia kilpailukykyisestä ja kattavasta laajakaistaverkosta. Suomen eduskunta on tehnyt 2008 päätöksen valtakunnallisesti kattavan valokaapeliverkon tuomisesta Suomeen vuoteen

2015 mennessä. Tämä tarjoaa lisääntyviä mahdollisuuksia digitaalisten sisältöjen käytölle.

Ulkoasiainministeriö ulkomaanedustustoineen valvoo ja edistää Suomen taloudellisia etuja ulkomailla. Maantieteellisesti laaja edustustoverkko tarjoaa yrityksille viennin ja kansainvälistymisen edistämiseen liittyviä julkisia palveluja yhteistyössä muiden vientiä ja kansainvälistymistä edistävien (VKE) toimijoiden kanssa. Promootiotoiminnan avulla yrityksille avataan ovia auttamalla yhteyksien luomisessa asemamaan viranomaisiin ja yritys kenttään. Näiden arvovaltapalvelujen merkitys on monissa maissa merkittävä. Niin ministeri- kuin ylemmän virkamiestasonkin vierailuihin sisällytetään viennin ja kansainvälistymisen näkökulma mukaan luettuna kulttuurivienti aina kun se on mahdollista. Suomalaiset sisältötuotteet ovat osa Suomi-brändiä.

Kansainvälinen yhteistyö

Luovan talouden edistämiseksi on käynnistetty kansainvälisiä kehittämissuunnitelmia sekä EU- että pohjoismaisella tasolla. Edellytyksenä kansainvälisen yhteistyöhön osallistumiselle on, että toimijalla on riittävän laaja ja tunnustettu kansallinen mandaatti sekä riittävät taloudelliset ja henkiset resurssit edistää luovan talouden kehitystä kotimaassaan ja samalla panostaa pitkäjänteisesti kansainväliseen yhteistyöhön. Luontevat toimijat tässä tehtävässä ovat muita kuin viranomaistoimijoita. Nämä vaatimukset ovat rajoittaneet Suomen osallistumista kansainväliseen yhteistyöhön toimijatasolla. Suomi on ollut aktiivisesti mukana politiikkatyössä.

Creative Europe

Nykyiset kulttuuri- ja av-alan tukiohjelmat – Kulttuuri-, Media- ja Media Mundus-ohjelmat – yhdistyvät yhdeksi Luova Eurooppa -ohjelmaksi vuonna 2014. Aiempiin EU:n kulttuuri- ja av-alan ohjelmiin verrattuna uutta ohjelmaa voidaan pitää joustavana ja hakijalähtöisempänä.

Kulttuuriministerit hyväksyivät neuvoston kokouksessa toukokuussa osittaisen yleisnäkemys Luova Eurooppa -ohjelmasta. Neuvoteltavia kysymyksiä ovat vielä ohjelman rahoitus ja komission ehdottama uusi kulttuuri- ja luovien alojen lainantakausväline. Ohjelman alkaisi vuonna 2014 ja jatkuisi vuoteen 2020 saakka. Ohjelma rakentuu kolmesta toimintalinjasta, jotka ovat kulttuurin ja median toimintalinjat sekä monialainen toimintalinja.

European Design Innovation Initiative

Myös European Design Innovation Initiative (EDII) on Euroopan komission yrittäjyyden ja teollisuustoiminnan pääosaston aloite. Se sisältyy innovaatiounioniin, joka on yksi Eurooppa 2020 -ohjelman lippulaiva-aloitteista. Tavoitteena on vahvistaa designin, innovaatioiden ja kilpailukyvyn välistä linkkiä.

European Design Leadership Boardin perustaminen kuuluu keskeisesti EDII:n toimenpiteisiin. Eurooppalaisista elinkeinoelämän ja designin asiantuntijoista koostuva Design Leadership Board antoi suosituksensa komissiolle EU-tason design-toimenpiteiksi syyskuussa 2012. Raportti suosituksineen on nimeltään *Design for Growth and Prosperity*³. Suosituksissa käsitellään laajasti muotoilun käytön lisäämistä elinkeinoelämässä ja julkisella sektorilla. Niissä pidetään myös tärkeänä, että muotoilu saadaan kiinteämmiin osaksi eurooppalaista tutkimus- ja innovaatiojärjestelmää. Komissio huomioi Design Leadership Boardin suositukset päivittäessään EU:n teollisuuspolitiikkaa.

EDII:n puitteissa toimii myös neljä hanketta, jotka selvittävät muun muassa designin käytön hyötyihin liittyviä kysymyksiä ja edistävät designin huomioimista eri politiikkatasoilla jäsenmaissa. Aalto-yliopisto on mukana jälkimmäisen hankkeen toteuttamisessa.

European Creative Industries Alliance

European Creative Industries Alliance (ECIA) on Euroopan komission Yrittäjyyden ja teollisuustoiminnan pääosaston aloite, jonka puitteissa käynnistyy yhdeksän poliittista yhteistyötä ja konkreettisia toimenpiteitä yhdistävää alaprojektia. Projektien myötä tuetaan luovien alojen yrittäjyyttä ja asiantuntijuutta, edistetään monialaista yhteistyötä sekä kehitetään alan rahoitus- ja liiketoimintamahdollisuuksia. Tavoitteena on luoda Eurooppaan aktiivinen kehittäjäyhteisö, joka edistää luovien alojen roolia kilpailukyvyyn, työpaikkojen ja rakenteellisen muutoksen edistäjänä poliittisin päätöksin ja uusin työvälinein. Suomesta ECIAN alaprojekteissa on mukana Tampereen kaupunki.

Open Method of Coordination (OMC)

Euroopan unionin neuvoston Kulttuurikomitean (CAC) ja komission tukena työskentelee useita ns. avoimen koordinaation työryhmiä, joista yhden aiheena on kulttuuri- ja luovan teollisuuden edistäminen. Työryhmä on mm. laatinut politiikkakäsikirjan luovien alojen edistämisestä rakennerahoituksen avulla.

Pohjoismainen yhteistyö

Pohjoismaiden ministerineuvoston Baltian maiden toimistot ovat käynnistämässä laajaa aktivointihanketta, jolla pyritään oleellisesti lisäämään Itämeren alueella toimivien luovan talouden kehittäjätoimijoiden välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Venäjän ja muun Itämeren alueen yhteistyötä tehdään myös The Northern Dimension Partnership on Culture (NDPC) -hankkeessa.

3 http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/policy/design-creativity/index_en.htm#h2-1

Pohjoismaiden ministerineuvoston Kreanord-ohjelmassa annettiin Kulttuuri- ja elämystalouden keskukselle (CKO) pohjoismainen mandaatti osallistua luovien alojen eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien kehittämishankkeeseen. Vastaava Krea-nord-ohjelmaa koskeva linjaus on hahmoteltu Suomen pohjoismaiden ministerineuvoston puheenjohtajuuskaudella vuonna 2011 nykyisen ohjelmakautta seuraavien vuosien toimintaperiaatteeksi.

4.1 Toimeenpanevat virastot ja laitokset

Työ- ja elinkeinoministeriön hallinnonala

ELY-keskukset tukevat pk-yritysten perustamista, kasvua ja kehittymistä tarjoamalla neuvonta-, koulutus- ja kehittämispalveluja sekä rahoitusta. ELY-keskuksista saa neuvoja yrityksen perustamiseen, apua liikeidean arviointiin sekä koulutusta yritystoiminnan aloittamiseen ja hallintaan. Myös yrityksen rekisteröintiin liittyvät asiat voi hoitaa joko ELY-keskuksessa tai alueen yrityspalveluverkoston yhteisessä neuvontapisteessä.

ELY-keskukset tarjoavat luovien alojen yrityksille neuvonta- ja rahoituspalveluja. Luovien alojen erikoistunut neuvontapalvelu Jalostamo on toistaiseksi lopettanut toimintansa. Tuotteistetuista asiantuntijapalveluista pk-yritysten liiketoimintasuunnitelmaohjelma (LTS) ja yritysideoarvointi- ja kehittämisohjelma ProStart palvelevat myös luovien alojen yrittäjiä. Toimintaympäristötuella on käynnistetty luovan talouden edistämiseen tähtäviä toimintamalleja eri puolilla Suomea.

TE-toimistot palvelevat työnhakijoita ja työnantajia työllistämässä sekä tarjoavat palveluja yrittäjiksi aikoville. Turussa toimii Luovamo-hanke, joka tarjoaa erikoistuneita palveluja luovien alojen osaajille.

Tekes tarjoaa rahoitusta yritysten tuotekehityshankkeisiin. Tekes rahoittaa haastavia tutkimus- ja kehitysprojekteja ja edistää yritysten kehittymistä. Tekes tarjoaa teknologisten hankkeiden lisäksi myös ei-tekniisiin sisältöihin kohdistuvaa rahoitusta (koostuu tutkimusorganisaatioille ja yrityksille myönnetystä rahoituksesta), joka on jo pitkään ollut erittäin mittavaa. Vuonna 2010 Tekesin rahoitusta kohdistui ei-tekniisiin sisältöihin 266 miljoonaa euroa (42%) koko rahoituksesta. Tekes ei automaattisesti seuraa rahoituksensa kohdistumista luoville aloille, koska luovat alat käsitteenä ei ole nykyisten tilastoluokitusten näkökulmasta selkeä. Ei-tekniisiin osaamisiin kuuluu esimerkiksi liiketoiminta- ja palvelukonseptien kehittäminen, brändien, toimintaprosessien, työn organisoimisen ja johtamisen kehittäminen, muotoiluosaamisen kehittäminen ja käyttäminen sekä kuluttajatutkimus.

Finnvera Oyj parantaa ja monipuolistaa yritysten rahoitusmahdollisuuksia lainoin, takauksin, pääomasijoituksin ja vienninrahoituspalveluin. Valtion omistamana rahoittajana Finnvera täydentää rahoitusmarkkinoita ja edistää toiminnallaan yritystoiminnan, alueiden ja viennin kehitystä.

Opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala

ELY-keskukset

Taide- ja kulttuuritoimen sekä luovan talouden merkitys osana alueellista kehittämistä, osaamista ja kilpailukykyä on vahvistunut. ELY-keskusten tavoitteena on kulttuuriyrittäjyyden ja luovan talouden kehittäminen mm. hankkeita rahoittamalla, kulttuuritoimijoiden ja muiden aluekehittäjien yhteistyön sekä taide- ja kulttuuri-palveluiden uusien muotojen vahvistaminen.

Taiteen keskustoimikunta, alueelliset taidetoimikunnat

Taiteen keskustoimikunta on valtion taidehallinnon asiantuntija- ja rahoittajaorganisaatio. Päätävänä elimenä se toimii yhdysiteenä opetus- ja kulttuuriministeriön sekä alueellisten ja valtion taidetoimikuntien välillä. Se koostuu valtion taidetoimikuntien puheenjohtajista (9) ja kuudesta valtioneuvoston määräämästä lisäjäsenestä, joista kahden tulee olla alueellisesta taidetoimikunnasta. Taiteen keskustoimikuntaan kuuluu 28 eri toimielintä, joissa päätöksiä tekee lähes 250 luottamusjäsentä. Taiteen keskustoimikunnan ydintehtävänä on taiteilijoiden työskentelyedellytysten turvaaminen ja muu taiteen tukeminen. Taiteen keskustoimikunnan ja valtion taidetoimikuntien sekä alueellisten taidetoimikuntien (13) tehtäviä ovat mm. taidepoliittiset asiantuntijatehtävät sekä apurahojen ja avustusten jako. Taidetoimikuntalaitoksen uudistus sisältyy hallitusohjelmaan.

Suomen elokuväsäätiö

Suomen elokuväsäätiö tukee ja kehittää kotimaista elokuvatuotantoa ja elokuvien levittämistä ja esittämistä sekä kansainvälistä promootiota sekä ylläpitää alan vuotuisia tilastoja. Se on itsenäinen säätiö, joka kuuluu opetus- ja kulttuuriministeriön kulttuuripolitiikan toimialan ohjaukseen. Säätiön tukitoimintaa ohjaavat laki ja asetus elokuvataiteen edistämisestä. Säätiö saa varansa suurimmaksi osaksi valtion talousarviossa Veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista taiteen edistämiseen osoitetusta määrärahasta. Säätiö myöntää elokuvan tuotantotukea, esitys- ja levitystoiminnan tukea sekä kansainvälisen toiminnan tukea. Opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa tehdyn sopimuksen mukaan säätiö myöntää tukea myös valtakunnallisesti merkittävillä Suomessa järjestettävillä kansainvälisillä elokuvafestivaaleille.

Opetushallitus

Opetushallitus on opetuksen kehittämisvirasto. Se vastaa esi- ja perusopetuksen lisäksi mm. ammatillisen peruskoulutuksen ja aikuiskoulutuksen kehittämisestä. Opetushallitus laatii mm. ammatillisten tutkintojen perusteet, koordinoi koulutuksen ennakointitietoa sekä oppisopimuskoulutusta. Lisäksi Opetushallitus vastaa koulutustoimikunnista, joita on luoviin aloihin liittyen esimerkiksi seuraavat: kuva-taide, musiikki-, teatteri- ja tanssiala, taideteollisuusala ja viestintäala. Lisäksi mm. edellä mainituille aloille on tutkintotoimikuntia, jotka vastaavat näyttötutkintojen järjestämisestä ja valvonnasta sekä tutkintotoiminnan johtamisesta ja ohjaamisesta.

4.2 Aluetason kehittäjät ja muut toimijat

Luovien alojen alueellinen verkosto on alueiden välinen toimintafoorumi luovien alojen toimijoille, aluekehittäjille ja elinkeinoelämän edustajille. Luovien alojen verkoston toiminta tukee aluekehittäjien ja elinkeinoelämän edustajien alueellista työtä ja luovien alojen strategista kehittämistä.

- tukee luovien alojen ja muiden alojen yrittäjien monialaista verkottumista
- perustuu paitsi hyvien käytäntöjen ja hyviksi koettujen toimintamallien levittämiseen
- uusien mahdollisuuksien tunnistamiseen ja uusiin ennakkoluulottomiin avauksiin.

Verkosto tarjoaa mahdollisuuksia monialaiselle kohtaamiselle. Luovien alojen verkoston toiminta painottuu erityisesti luovien alojen ja muiden alojen väliseen strategiseen yhteistyöhön. Tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti monipuolistaa ja vahvistaa elinkeinorakennetta. Vuonna 2011 verkostossa oli mukana 24 aluetta ja erillisellä rahoituksella toteutettavan maaseutuohjelman kautta on mukana kuusi aluetta. Toimintaa rahoittavat alueelliset toimijat sekä työ- ja elinkeinoministeriö.

Osaamiskeskusohjelma 2007–2013 (OSKE) luo edellytyksiä uutta luovalle liiketaloudellisesti kannattavalle yhteistyölle, jossa korkeatasoinen tutkimus yhdistyy teknologia-, muotoilu- ja liiketoimintaosaamiseen. OSKE tarjoaa verkostoja ja palveluja yrityksille, yliopistoille, ammattikorkeakouluille ja tutkimuslaitoksille. Osaamiskeskusohjelmaa toteuttaa 13 kansallista osaamisklusteria, joista jokaiseen kuuluu neljästä seitsemään alueellista osaamiskeskusta. Osaamiskeskusohjelman klustereista luoviin aloihin liittyviä ovat mm. digitaaliset sisällöt, asuminen sekä matkailu- ja elämystuotanto. OSKE auttaa yrityksiä löytämään maailmalta mahdollisuuksia ja kumppanuuksia sekä osallistumaan kansallisiin ja kansainvälisiin ohjelmiin, hankkeisiin tai vaikkapa merkittävälle messuille.

Muita kehittäjiä ovat seudulliset kehittämissyhtiöt ja oppilaitokset kuten ammattikorkeakoulujen kehittämissyököt.

4.3 Toimialajärjestöt

Noin parinkymmenen toimialajärjestöjen lisäksi luovia aloja ja luovia osaajia edustaa runsaslukuinen joukko erilaisia ammatti- ja etujärjestöjä. Luovien alojen Fact Sheets -julkaisussa⁴ mainitaan yhteensä yli yhdeksänkymmentä tällaista toimijaa.

4.4 Tekijänoikeuksien yhteishallinnointijärjestöt

Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry edistää ja valvoo esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien oikeuksia. Se kerää

4 http://www.tem.fi/files/28595/FactSheets_Luovat_alat_2010-3.pdf

korvaukset äänitemusiikin julkisesta esittämisestä ja tilittää korvaukset niihin oikeutetuille.

Kopioisto ry on tekijöiden, esittäjien ja kustantajien yhteisjärjestö. Kopioisto valvoo mm. valokopiointiin, nauhoittamiseen ja radio- ja televisiolähetysten edelleen lähettämiseen liittyviä oikeuksia.

Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry valvoo kuvataiteilijoiden oikeuksia kuvataiteen teosten käytön alueilla.

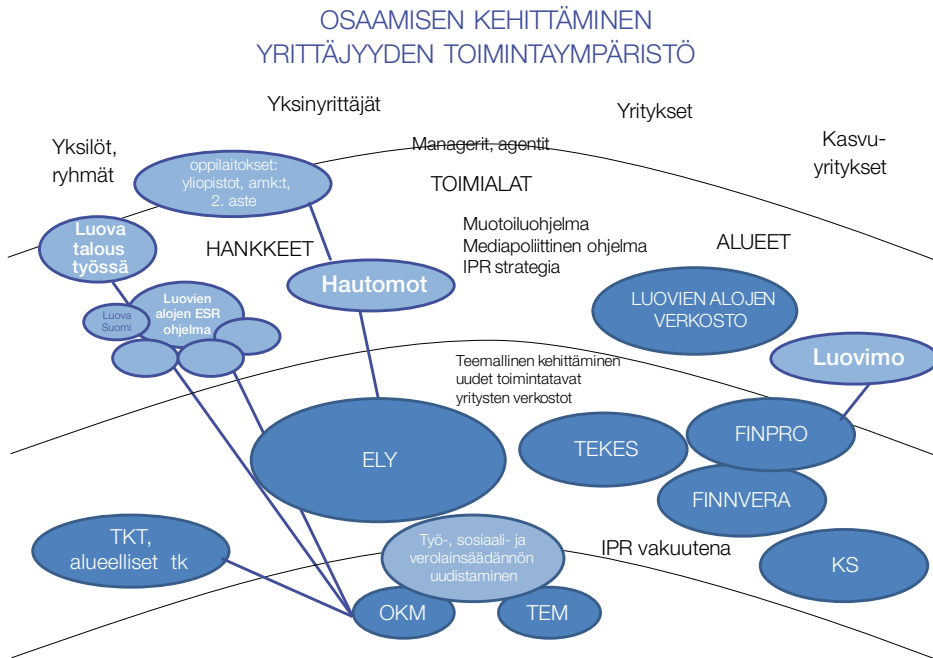
Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry valvoo säveltäjien, sanoittajien, sovitajien ja musiikin kustantajien oikeuksia musiikin julkiseen esittämiseen ja tallentamiseen äänitteille.

AV-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry valvoo audiovisuaalisten tuotantojen tuottajien oikeuksia.

Sanasto ry on valtakunnallinen kirjailijoiden ja kääntäjien tekijänoikeuksia hallinnoiva aatteellinen yhdistys, jonka tarkoituksena on edistää, valvoa ja hallinnoida kirjoittajien tekijänoikeuslakiin perustuvia oikeuksia Suomessa ja ulkomailla.

Osa yhteishallinnointijärjestöistä hallinnoi myös tallennemaksujen palautusta tekijöille. Näillä varoilla rahoitetaan täydennyskoulutusta ja uustuotantoa. Näitä toimijoita ovat tekijänoikeusjärjestöjen yhteydessä toimivat yksiköt kuten VISEK, AVEK, ESEK ja LUSES.

5 Osaamisen kehittäminen

Luovien alojen osaamisen kehittämisestä vastaavat pääasiassa oppilaitokset (2. aste, ammattikorkeakoulut ja yliopistot). Luovien alojen kehittymistä tukee kulttuuri- ja taidealojen koulutuksen ohella yrittäjyys-, liiketoiminta- ja markkinointiosaamisen koulutus. Suomessa on kansainvälisesti vertaillen tarjolla paljon yrittäjyyskoulutusta, mutta luovien alojen eri koulutusohjelmissa sen määrä vaihtelee. Aikuiskoulutuksella on merkittävä rooli osaamisen ajantasaisena pitämiseksi, mutta haasteena on koulutuksen ajantasaisuus ja ennakoivuus. Ainoa luoviin aloihin erikoistunut oppilaitos lopetti toimintansa vuonna 2010. Tutkintoon johtavaa vapaatavoitteista sivistystyötä sekä eri pituisia lisä- ja täydennyskoulutusta järjestetään Suomessa kaikkiaan noin 800 oppilaitoksessa ja korkeakoulussa. Osa oppimisesta tapahtuu myös työpaikoilla sekä arjen eri tilanteissa hyödyntäen tietoverkkoja, kirjastoja ja muita oppimisen mahdollistavia ympäristöjä. Luovien alojen täydennyskoulutuksen toteuttaminen maksuperusteisesti on haasteellista. Täydennyskoulutusta toteutetaan lisäksi valtakunnallisilla ja alueellisilla Euroopan sosiaalirahaston hankkeilla.

Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen Euroopan sosiaalirahaston kehittämisohjelma ja alueelliset hankkeet

Opetus- ja kulttuuriministeriön valtakunnallinen ESR-kehittämisohjelman tavoitteet:

1. luovien alojen tuotekehitys- ja innovaatiotoiminnan edistäminen,
2. liiketoiminta- ja yrittäjäosaamisen vahvistaminen,

3. tuottaja- ja manageritaitojen lisääminen sekä
4. luovien alojen toimintaympäristön ennakkointiin liittyvien kysymysten analysointi ja alan tietopohjan syventäminen.

Kehittämishankelman noin 14 miljoonan euron rahoituksella on toteutettu yli 20 luovien alojen kehittämishanketta. Kehittämishankelman koordinaattori on Luova Suomi -hanke, jota hallinnoi Aalto-yliopisto. Hanke toteutetaan laajan yhteistyöverkoston kanssa. Hankkeen osatoteuttajia ovat Helsingin ja Tampereen kaupungit (Luova Tampere/Avoin Tampere), Jyväskylän seudun kehittämissyhtiö Jykes Oy sekä Seinäjoen kaupunki ja Sibelius-Akatemia. Alueellisiin yhteistyökumppaneihin kuuluu myös Luova Suomi Etelä-Savossa -hanke. Ensimmäiseen Luova Suomi -hankkeeseen osallistui myös Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämissäätiö Cupore.

Yhteensä luovien alojen hankkeita oli Laura Pekkalan selvityksen mukaan rakennerahastokaudella 2007-2013 käynnissä vuoden 2010 lopussa 114 hanketta, joiden varattu kokonaisrahoitus oli noin 62 miljoonaa euroa. Ohjelmakauden lopulla on lisäksi käynnistynyt uusia hankkeita. Ohjelmakaudella 2000-2006 luovien alojen kehittämishankkeita rahoitettiin noin 65 miljoonalla eurolla. Kehittämishankkeista hieman yli puolet on kohdistunut osaamisen kehittämiseen.

Yliopistot

Yliopistojen perustehtävä on harjoittaa tieteellistä tutkimusta ja antaa siihen perustuvaa ylintä opetusta. Yliopistot toimivat vuorovaikutuksessa yhteiskunnan kanssa ja edistävät tutkimustulosten yhteiskunnallista vaikuttavuutta. Yliopistolain mukaisesti yliopistot ovat itsenäisiä julkisoikeudellisia laitoksia tai säätiölain mukaisia yksityisoikeudellisia säätiöitä. Uusimuotoiset yliopistot aloittivat toimintansa 1.1.2010. Luovan talouden kannalta merkittävimpiä yliopistoja ovat Aalto yliopisto ja vuonna 2013 aloitettava taideyliopisto (Sibelius-Akatemia, Kuvataideakatemia, Teatterikorkeakoulu). Taidealojen koulutusta on myös Lapin ja Tampereen yliopistoissa. Lisäksi humanistisen alan opintoja voi suorittaa useissa yliopistoissa.

Ammattikorkeakoulut

Ammattikorkeakoulujen tehtävänä on antaa työelämän ja sen kehittämisen vaatimuksiin sekä tutkimukseen, taiteellisiin ja sivistyksellisiin lähtökohtiin perustuvaa korkeakouluopetusta ammatillisiin asiantuntijatehtäviin, tukea yksilön ammatillista kasvua ja harjoittaa ammattikorkeakouluopetusta palvelevaa sekä työelämää ja aluekehitystä tukevaa ja alueen elinkeinorakenteen huomioon ottavaa soveltavaa tutkimus- ja kehitystyötä sekä taiteellista toimintaa.

Taide- ja kulttuurialan koulutusta annetaan 20 ammattikorkeakoulussa. Kuluvalle hallituskaudella toteutetaan ammattikorkeakoulu-uudistus jossa mm. ammattikorkeakoulujen rahoitusta ja hallintoa koskeva lainsäädäntö sekä ammattikorkeakoulujen toimiluvat uudistetaan vuodesta 2014 lukien. Tavoitteena on vahvistaa ammattikorkeakoulujen toiminnan laatua ja vaikuttavuutta sekä tiivistää yhteyttä työelämään. Ammattikorkeakoulujen kulttuurialan koulutustarjontaa vähennetään

ennakoidun koulutustarpeen mukaisesti vuodesta 2013 lähtien. Kulttuurialan aloituspaikkojen vähennys vuoden 2011 aloituspaikkoihin verrattuna on noin 35 %.

Ammatillinen peruskoulutus

Lupa opetussuunnitelmaperusteisen ammatillisen peruskoulutuksen järjestämiseen on yhteensä 137 järjestäjällä, joista 64:llä on lupa järjestää kulttuurialan koulutusta. Vuonna 2012 opetussuunnitelmaperusteista koulutusta järjestää yhteensä 61 järjestäjää, joista yksi ei ole vuoden 2010 jälkeen ottanut uusia opiskelijoita. Toisen asteen yhteishaussa keväällä 2012 oli tarjolla 3455 kulttuurialan aloituspaikkaa. Yhteensä yhteishakuun ilmoitettuja aloituspaikkoja oli 87 489, joista 48 065 oli ammatillista peruskoulutusta ja loput lukiokoulutuksen aloituspaikkoja.

Kulttuurialalla ammatillinen peruskoulutus on rajoitettua koulutusta. Kulttuurialan koulutustehtävän saaneilla järjestäjillä on lupa vain tiettyihin perustutkintokoulutuksiin. Suurimmalta osalta järjestäjiä on rajattu pois tanssiala, musiikkiala ja kuvallinen ilmaisu. Sirkusalan järjestäjiä on yksi, samoin pelkän kuvallisen ilmaisen järjestäjiä. Pelkästään tanssia saa järjestää kaksi, pelkästään audiovisuaalista viestintää kolme ja pelkästään käsi- ja taideteollisuuden opintoja seitsemän järjestäjää. Musiikkialan koulutusta saa järjestää 11 järjestäjää.

ELY-keskukset ja TE-toimistot

Osaamisen kehittämiseen kuuluvat myös monet ELY-keskusten ja erityisesti TE-toimistojen palvelut. Esimerkiksi ELY-keskukset ja TE-toimistot ostavat työvoimapolitiittista koulutusta, joka voi toimia täydennyskoulutuksena luovien alojen osaajille.

Aikuiskoulutus ja ammattitutkinnot

Ammattitutkinto on osoitus osaamisesta. Ammattitutkinnon voivat suorittaa näyttötutkintona kaikki, joilla on kyseisen ammatin vaatima ammatillinen perustutkinto. Ammattitutkinnon suorittaminen on mahdollisuus pätevoityä ammattiin ja osoittaa ammatillinen osaaminen!

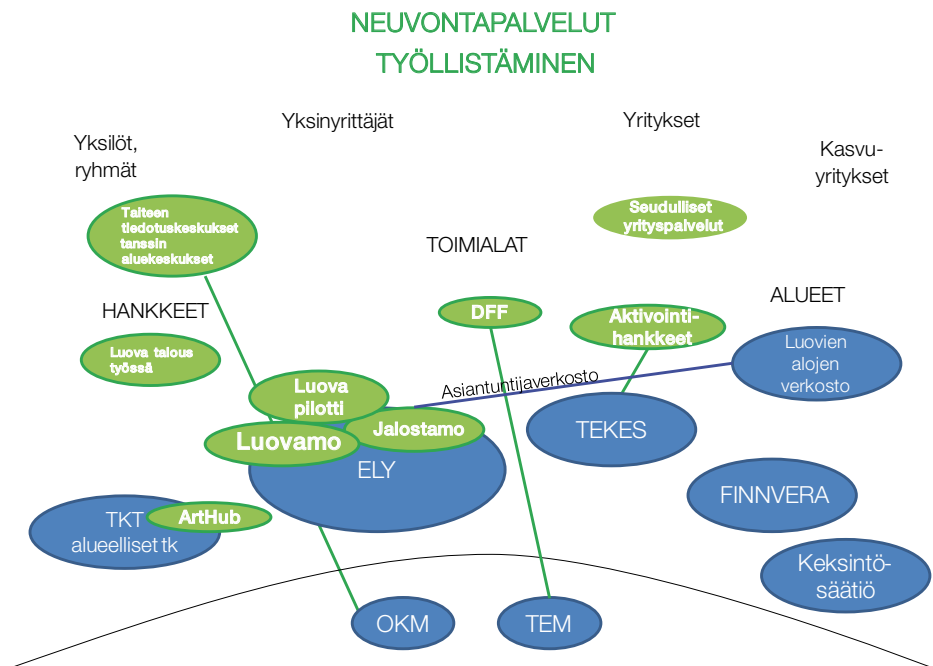
Ammattitutkintoon tähtääviä koulutuksia järjestävät monet ammatilliset oppilaitokset ja aikuiskoulutuskeskukset. Koulutus voi tapahtua oppisopimuskoulutuksena tai ammatillisesti valmentavana koulutuksena. Luovien alojen näyttötutkintoja suoritettiin vuonna 2010 perustutkintotasolla 207 koko tutkintoa ja 210 osatutkintoa. Ammattitutkintoja suoritettiin 594 kpl.

Nuorten työpajatoiminta ja koulutustakuun piirissä oleva koulutus

Hallitus toteuttaa yhteiskuntatakuun vuoden 2013 alusta lukien niin, että jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle tarjotaan työ-, harjoittelu-, opiskelu-, työpaja- tai kuntoutuspaikka viimeistään kolmen kuukauden kuluessa työttömäksi joutumisesta.

Osana yhteiskuntatakuuta toteutetaan koulutustakuu. Jokaiselle peruskoulun päättäneelle taataan jatkumahdollisuus lukioissa, ammatillisessa koulutuksessa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajassa, kuntoutuksessa tai muulla tavoin. Myös näiden toimien kautta koulutetaan tai ohjataan nuoria luovien alojen ja ammattien piiriin.

6 Julkiset palvelut luovien alojen yrityksille

6.1 Kehittämispalvelut

ELY-keskusten tarjoamat palvelut yrityksille

Pk-yritysten liiketoimintaosaamisen kehittäminen

Pk-yritykset voivat hakea tukea yritystoimintansa kehittämiseen oman alueensa ELY-keskuksesta. Palvelujen tavoitteena on edistää pk-yritysten perustamista, laajentamista ja kasvua niin kotimaisilla kuin kansainvälisilläkin markkinoilla ulkopuolisten asiantuntijoiden avustuksella. ELY-keskuksilta voi hakea asiantuntijoiden toteuttamia koulutus- ja konsultointipalveluja. Yritykset maksavat palveluista omavastuuosuuden.

Kehittämispalvelut jakautuvat *valtakunnallisiin koulutusohjelmiin* ja konsultointiin (*nk. tuotteistetut asiantuntijapalvelut*). Koulutusohjelmat on tarkoitettu pk-yritysten avainhenkilöille ja niiden teemoja ovat esimerkiksi johtajuus, myynti- ja markkinointi sekä kansainvälistyminen. Tuotteistetut asiantuntijapalvelut ovat pk-yritysten elinkaaren eri vaiheisiin kehitettyjä analysointi- ja kehittämistyökaluja. ELY-keskus on kilpailuttanut eri osaamis- ja toimialojen asiantuntijoita, jotka on valmentettu palveluiden toteuttajiksi. Ohjelma voi käynnistyä sen jälkeen kun yritys on hakenut palvelua ELY-keskukselta.

Voimassa olevat palvelut:

- Balanssi - Talouden ja rahoituksen kehittämisohjelma
- eAskel - Tietotekniikka liiketoiminnassa -kehittämisohjelma
- EcoStart - pk-yrityksen kevennetty ympäristöjärjestelmä
- Globaali - Kansainvälistymisen kehittämisohjelma
- Kunto - Liiketoiminnan kehittämisohjelma
- Myyntiteho - Myynnin ja markkinoinnin kehittämisohjelma
- PK-LTS - Pk-yritysten liiketoimintasuunnitelman laatimisojelma
- ProStart - Yritysidean arviointi- ja kehittämisohjelma
- TuoteStart - Tuote- ja palveluideoiden kehittämisohjelma
- Tuotto+ - Tuotannollisten yritysten tuottavuuden kehittämisohjelma
- ViestinVaihto - Hallittuun sukupolvenvaihdokseen valmentava kehittämisohjelma.

Lyhytkestoinen konsultointi

Kehittämisohjelmien lisäksi lisäksi yrityksille voidaan tarjota lyhytkestoista, ennalta määriteltyjen ongelmien ratkaisemiseen tarkoitettua konsultointia. Palvelut ovat harkinnanvaraisia ja kuuluvat de minimis -tuen piiriin. Asiakkaalle kuluva ja edellisen kahden verovuoden aikana myönnettyjen de minimistukien määrä ei saa palvelun myötä ylittää 200.000 euron rajaa. Yritykset maksavat palvelusta omavastuuosuuden.

Jalostamo-palvelu

Jalostamo on räätälöity neuvontapalvelumalli luovien alojen yrityksille. Neuvonta perustuu yrityksille maksuttomiin klinikkatapaamisiin, joissa toimialan asiantuntijat neuvovat yrityksiä. Palvelua on toteutettu Euroopan sosiaalirahaston rahoitteisena TEM -hankkeena. Sen toiminta on toistaiseksi keskeytetty.

Luovamo

Luovamo on luovien alojen informaatio- ja työnhakukeskus, jossa parannetaan työnhakija-asiakkaiden osaamisen ja työnantajien välistä kohtaantoa eli saatetaan työnhakijoita ja työnantajia paremmin yhteen. Luovamon luovien alojen erityiskysymyksiin erikoistunut henkilökunta neuvoo henkilöasiakkaitaan palkkatyöhön ja yrittäjyyteen liittyvissä asioissa. Luovamo edistää yrityksissä luovan osaamisen arvostusta ja ohjaa alan osaajia työnantajille. Toiminnan tavoitteena on saada työhallinnon ohjaus- ja neuvontapalvelut paremmin vastaamaan luovien alojen työnhakijoiden työnhaun ja työllistymisen tarpeita. Hanketta jatketaan toistaiseksi joulukuuhun 2012 saakka Varsinais-Suomen ELY-keskuksen ESR -rahoituksella. Hankkeeseen on saatu sitoutettua runsas joukko alueellisia toimijoita.

Hautomot

Hautomotoimintaa rahoitetaan alueellisesti ELY-keskuksista ESR-hankerahalla. Muutamat hautomot ovat painottuneet luovien alojen yritystoimintaan. Tällaisia hautomoita on mm. StartUp Center Arabus. Useissa hautomoissa on muiden yritysten rinnalla luovien alojen yrityksiä.

Seudulliset kehittämispalvelut

Joillakin seudullisilla kehittämissyhtiöillä on erityisiä luovien alojen yritysten palveluita. Näitä palveluja löytyy esimerkiksi Helsingistä, Oulusta, Tampereelta, ja Turusta.

Esimerkki Oulusta luovien alojen neuvontapalveluiden toteuttamisesta ja rahoittamisesta

Oulussa tarjotaan luovien alojen neuvontapalveluna startti-, hautomo- ja yrityspalveluita sekä tehdään toimintaympäristön kehittämistä. Starttipalvelut kaupunki ostaa Oulun uusyrityskeskuksesta. Käytännössä aloittavia yrityksiä tavataan yhdessä. Starttirahaa hakevat jatkavat pääsääntöisesti uusyrityskeskuksessa ja hautomoon tulevat jatkavat luovien alojen yritysneuvojan kanssa Business Oulussa. Hautomopalvelut luovien alojen yritysneuvoja toteuttaa yhteistyössä Business Oulun hautomovastaavan kanssa, jolloin luovien alojen yritykset toimivat yleisessä yrityshautomossa.

Yrityspalveluissa luovien alojen yrityksillä on käytössä Business Oulun yrityspalveluitten koko kirjo.⁵ Yritykset voivat käyttää luovien alojen yritysneuvojan palveluita yhdessä muiden palveluiden kanssa, mm. rahoituspalvelut (ELY-keskus ja TEKES-hakemukset), kasvupalvelut (hyvä yhteistyö sijoittajien etsimisessä) ja kansainvälistymispalvelut (käytännössä osallistumiset messuille). Lisäksi käytetään tukena eri hankkeiden asiantuntijapalveluita ja ELY-keskuksen tuotteistettuja palveluita.

Toimintaympäristön kehittämiseksi toteutetaan hankkeita Business Oulun aloitteesta, kuten

- pelialan koulutuksen kehittäminen Oulun seudulla
- Design Center Oulu eli Oulun seudun designpalveluiden näkyväksi tekeminen
- painettujen lehtien digitaalisen jakelun ja tuotannon kehittäminen, Digisilta-hanke
- Digibusiness-klusteriin osallistuminen.

TEKESin asiantuntijat ELY-keskuksissa

ELY-keskuksen teknologia-asiantuntijat tuovat Tekesin rahoitus- ja asiantuntijapalvelut sekä tutkimuksen ja tuotekehityksen kansainväliset ja alueelliset verkostot maakuntien asiakkaille. Poikkeuksena on Uusimaa, jossa tehtävät hoidetaan Tekesissä Helsingissä. Teknologia-asiantuntijat auttavat alueen yrityksiä ja tutkimusorganisaatioita käynnistämään kansallisia ja kansainvälisiä tutkimus- ja tuotekehityshankkeita. He neuvovat hankkeiden valmistelussa ja kehittämisessä ja valmistelvat rahoituspäätöksiä. Kaikki rahoituspäätökset tehdään keskitetysti Tekesissä.

5 <http://www.businessoulu.com/fi/palvelut/kehittamispalvelut.html>

Teknologia-asiantuntijoilla on Tekesin rahoituksen lisäksi kokonaiskäsitys ELY-keskuksen yritystoiminnan kehittämis- ja rahoitusmahdollisuuksista.

Keksintöasiantuntijat ELY-keskuksissa

ELY-keskusten keksintöasiantuntijat palvelevat yrityksiä ja yksityisiä henkilöitä immateriaalioikeuksia koskevissa asioissa ja keksintötoiminnassa. Keksintöasiantuntija auttaa mm. arvioimaan keksinnön uutuutta ja sen teknisiä ja kaupallisia mahdollisuuksia sekä neuvoo eri suojausvaihtoehtojen valinnassa. Keksintöasiantuntijalta saa myös tietoa tuotekehityksen rahoitusmahdollisuuksista. Asiointi keksintöasiantuntijan kanssa on maksutonta ja täysin luottamuksellista.

Finpro

Finpro aloitti vuonna 2010 luovien alojen yrityksille tähdätyn Luovimo-hankkeen, jossa 20 yritystä on saanut konsultointia ja koulutusta liiketoimintansa kansainvälistämiseen. Hanke jatkuu vuoden 2013 loppuun. Hanketta rahoitetaan TEM:n valtionavulla (mom. 32.20.43) ja OKM:n kulttuuriviennin edistämisen valtionavulla.

Luovimo

Luovimo on luovien alojen kansainvälistymisohjelma, joka aktivoi eri toimialojen ja yritysten välistä yhteistyötä ja tukee konkreettisesti kärkiyritysten kansainvälistä kasvua. Luovimon pääpaino on konsepti-, tuote- tai palvelumyynnin valmiuksien kehittämisessä. Ohjelmaan valitaan avoimella haulla yrityksiä, jotka toimivat muotoilun, elokuvan, television, audiovisuaalisen tuotannon, musiikin, esittävien taiteiden sekä pelien ja sisällöntuotannon toimialoilla. Hanke tarjoaa osallistujille yrityksen tarpeisiin räätälöidyn kehitysohjelman ja mahdollisuuden yhdessä oppimiseen kansainvälisten asiantuntijoiden vetämissä työpajoissa.

TEKESin aktivointihankkeet ja ohjelmat

Tekes tarjoaa tukea yrityksille tuotekehitykseen ei-teknistä sisältöä sisältäviin hankkeisiin erityisesti seuraavissa ohjelmissa:

- Muotoiluosaamisen aktivointihanke Muodosta tulosta 2011–2012. Muotoiluosaamisen aktivointihankkeella on tarkoitus kiinnittää erityisesti pk-yritysten huomio tuotteiden ja palveluiden kokonaisvaltaiseen suunnitteluun. www.tekes.fi/info/muotoiluosaaminen.
- Luovien alojen aktivointihanke (osana Vapaa-ajan ohjelmaa)
- EPISIS – Palveluinnovaatioiden INNO-Net-projekti edistää palveluinnovaatioiden kehittämistä eurooppalaisen yhteistyön voimin. Tekes koordinoi projektia, jossa on partnereita Englannista, Ruotsista, Saksasta ja Tanskasta. Helsingissä järjestettiin 4.–5.6.2012 projektin päätöskonferenssi, jossa innovaatiopolitiikan näkökulmasta tarkasteltiin ei-teknologisia innovaatioita ml. aineettomia arvoja (design, brändi, imago ja immateriaalioikeudet). www.proinno-europe.eu/episis

- Tila 2008-2012
Ohjelmalla edistetään suomalaisten yritysten tiloihin liittyvää liiketoimintaa ja kansainvälistä kilpailukykyä. Ohjelmassa kehitetään tiloihin liittyvää käyttäjäosaamista ja tilojen elämyksellisyyttä. Tila-ohjelma painottuu muuttuviin käyttäjätarpeisiin asumisen, työnteon, oppimisen, kaupan, hyvinvoinnin, viihteen ja teollisuuden tiloissa. www.tekes.fi/tila
- Vapaa-ajan palvelut 2006-2012
Ohjelmalla edistetään vapaa-ajan palveluja tuottavien yritysten tutkimus- ja kehitystyötä. Tekes edistää alan yritysten keskuudessa uudenlaista liiketoiminnan kehittämiskulttuuria, jossa haetaan rohkeasti kasvua ja kansainvälistymistä. www.tekes.fi/vapaa-aika
- Serve - Palveluliiketoiminnan edelläkävijöille 2006-2013
- Ohjelmalla edistetään uudenlaista palveluliiketoimintaa teollisuudessa, kaupan alalla ja liike-elämän asiantuntijapalveluissa. Tavoitteena ovat asiakkaan arkeen ja liiketoimintaan arvoa ja hyötyä tuottavat kokonaisratkaisut, jotka syntyvät yhdessä asiakkaan kanssa tehden ja kehittään.

Design Forum Finland – Suomen Taideteollisuusyhdistys ry

Muotoilun Road Show -kutsutapahtumat tarjoavat yritysjohdolle tilaisuuden kuulla ajankohtaisia puheenvuoroja muotoilusta, kartoittaa Suomen johtavien muotoilutoimistojen monipuolisen palvelutarjonnan, sopia tapaamisia toimistojen edustajien kanssa ja aloittaa neuvottelut yrityksen muotoilutarpeista. Tilaisuuksissa haastetaan teollisuusalojen yritykset ja Suomen johtavat muotoilutoimistot keskusteluun siitä, miten yrityksissä voidaan luoda kilpailuetua hyödyntämällä muotoilua ja alan palveluita.

Music Finland

Music Finland auttaa musiikkialaa kasvattamaan vientitulojaan. Ulkomainen markkinointiviestintä suunnataan ulkomaisille musiikkialan ammattilaisille, kotimaisella markkinointiviestinnällä kehitetään suomalaisten musiikkialan toimijoiden ammatitaitoa viennin alueella sekä tarjotaan kiinnostaviin kohdemarkkinoihin liittyvää tietoa. Rahoituksen ja investoinnin palvelut tarjoavat kansainvälisille markkinoille pyrkiville yrityksille sekä rahallista että strategista tukea. Music Finland reagoi alan muuttuviin painotuksiin tarjoamalla suomalaisten yritysten ja niiden tavoittelemien kansainvälisten musiikkialan ammattilaisten tarpeisiin räätälöityjä palveluja. Music Finlandin takana on kuusi musiikkialan merkittävintä järjestöä.

Favex

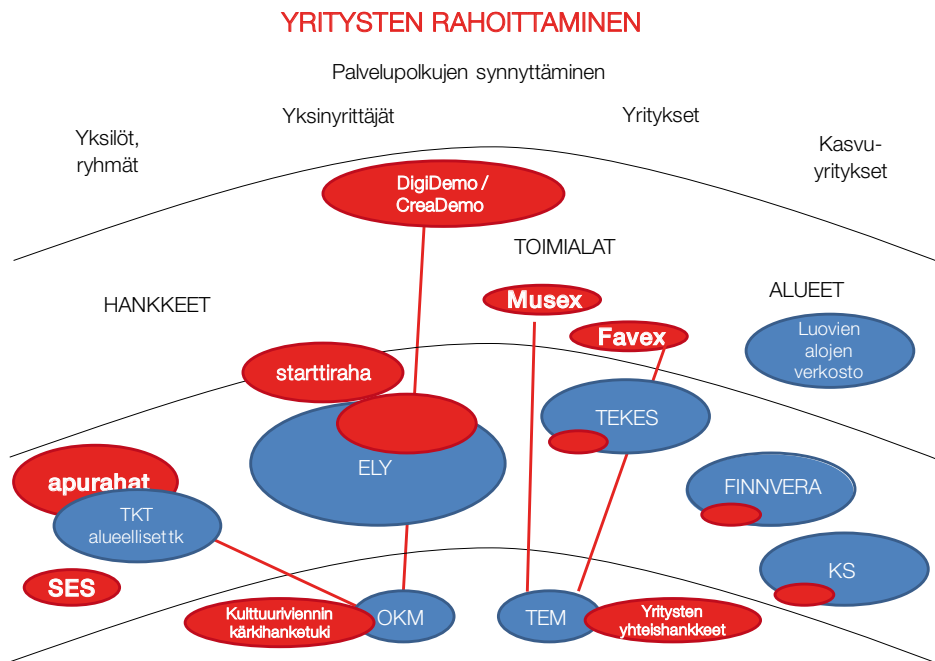
Favex edistää koko audiovisuaalisen alan vientiä yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa. Favex toimii kontaktipisteenä suomalaisille tuotantoyhtiöille ja kansainvälisille alan tuotannon ostajille, jakelijoille ja edustajille. Lisäksi Favex laatii tilastoja sekä selvityksiä audiovisuaalisen alan kansainvälisistä rahavirroista Suomeen.

Media Desk

Media Desk on Euroopan unionin Media-ohjelman tiedotustoimisto. Media Deskejä on jokaisessa Media-ohjelman jäsenmaassa. Suomen Media Desk tiedottaa Media-ohjelmasta ja neuvoo kaikkia siitä kiinnostuneita. Se neuvoo hakemusten täyttämässä ja rahoitukseen liittyvissä kysymyksissä ja on läsnä av-alan tapahtumissa ja festivaaleilla. Media Desk julkaisee 2-3 kertaa vuodessa ilmestyvää Media-lehteä ja tiedottaa SESinfo-lehdessä. Ohjelman ansiosta on muodostunut hyödyllinen verkosto, jonka avulla voidaan välittää tietoa Euroopan audiovisuaalisesta teollisuudesta. EU ja opetus- ja kulttuuriministeriö rahoittavat Media Deskin toiminnasta kumpikin 50 %.

Luova Eurooppa (Creative Europe) -ohjelma tulee vaikuttamaan Media deskien toimintaan vuoden 2014 alusta.

6.2 Yrityksille tarkoitetut rahoituspalvelut ja niiden resursointi

Luovien alojen yrityksille tarkoitettu julkinen rahoitus tulee monesta eri lähteestä. Seuraavassa on lueteltu vuoden 2012 valtion talousarviossa olevat luovan talouden rahoitukseen liittyvät momentit ja kirjaukset. Useimmilta momenteilta rahoitus ohjautuu vain osittain luovien alojen yrityksille tai luovan talouden kehittämiseen.

TEM

Kansainvälistymisavustusta yritysten yhteishankkeisiin. Vuonna 2012 momentin määräraha on 17 628 000 euroa. Määrärahaa saa käyttää ulkomaankauppaa ja vientiä edistäviin kansainvälistymishankkeisiin seuraavasti:

- yhteisosallistumisiin kansainvälisissä näyttelyissä sekä vientiverkostohankkeisiin ja kumppanuusohjelmiin
- muihin yhteishankkeisiin, uusien toimialojen ja palvelualojen yhteishankkeisiin, strategiaan kärkihankkeisiin, yrityslähtöisten kulttuurivientihankkeiden tukemiseen sekä matkailualan valtakunnallisiin hankkeisiin.

Avustus pk-yrityksille on enintään 50 %. Avustusta voidaan kuitenkin myöntää edellä mainittua korkeammin prosenttiosuuksin valtakunnallisiin ja alueellisesti merkittäviin hankkeisiin, joihin ei osallistu yrityksiä tai joiden kulut ovat vaikeasti yrityskohtaisesti kohdennettavissa tai jos hankkeen hyödyn katsotaan koituvan laajalle yritysjoukolle tai hanke on luonteeltaan poikkeava ja riskialtis.

OKM

Veikkauksen voittovarot **taiteen edistämiseen.** Vuonna 2012 momentin määräraha on 222 595 000 euroa. Momentin rahoitus kohdistuu pääosin taiteen ja kulttuurin perustaan, joka luo pohjaa luovalle taloudelle. Momentilta rahoitetaan vuonna 2012 muun muassa

- elokuvan tuotantoon ja levitykseen 23 300 000 euroa, jotka myönnetään Suomen elokuvasäätiölle edelleen jaettaviksi.
- kulttuurivientiä ja kansainvälinen yhteistyö 9 783 000 euroa.
- elokuvateattereiden digitalisoinnin edistämiseen 1 450 000 euroa Suomen elokuvasäätiölle edelleen jaettaviksi
- lasten ja nuorten elokuvien tuotantoon ja levitykseen 1 160 000 euroa Suomen elokuvasäätiölle edelleen jaettaviksi.

TEKES

Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan tukeminen. Vuonna 2012 momentin määräraha on 431 016 000 euroa.

Rahoitusta kohdistetaan erityisesti elinkeinorakenteiden uudistumista nopeuttaviin riskipitoisiin hankkeisiin. Rahoituksella kannustetaan yrityksiä ja muita yhteisöjä sekä valtion budjettitalouteen kuuluvia organisaatioita tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan sekä yhteisiin ohjelmiin, joiden avulla pyritään nopeuttamaan kehitystä sekä kasvattamaan jalostusarvoa ja tuottavuutta sekä edistämään työelämän kehitystä. Rahoitusta myönnettäessä otetaan huomioon hankkeella tavoiteltavat suorat ja välilliset hyödyt, hankkeiden haastavuus ja innovatiivisuus, käytettävät resurssit, kehitettävä ja hyödynnettävä yhteistyö, edistettävät yhteiskunnan, työelämän ja ympäristön hyvinvointitekijät sekä Tekesin rahoituksen ja asiantuntijatyön lisävaikutus hankkeen toteutukseen ja tulosodotuksiin.

Finnvera Oyj

Finnveran **korkotuet ja tappiokorvaukset**. Vuonna 2012 momentin määräraha on 40 611 000 euroa.

Korkotuki mahdollistaa sen, että Finnvera voi myöntää ilman turvaavaa vakuutta riskilainoja kohtuuhinnalla erityisesti uuden yritystoiminnan käynnistämiseksi sekä pk-yritysten laajentamiseksi ja kehittämiseksi.

Finnvera voi myöntää yhtiölle korkotukea, joka voi olla alueellista korkotukea tai erityiskorkotukea. Valtio maksaa yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille alueellista korkotukea, joka myönnetään suuruudeltaan alueellisesti porrastettuna. Eri-tyistä korkotukea maksetaan yhtiölle siirrettäväksi edelleen luotonsaajille erikseen määritellyistä elinkeinopoliittisista syistä annetuista luotoista.

ELY-keskukset

Yritysten tutkimus- ja kehittämishankkeiden valmistelu. Vuonna 2012 momentin määräraha on 6 000 000 euroa.

Avustuksilla kannustetaan pk-yrityksiä tutkimus- ja kehittämistoimenpiteiden valmisteluun. Valmistelurahoitusta myönnetään enintään 15 000 euron suuruisena avustuksena, joka myönnetään de minimis -ehtoisena. ELY-keskukset suuntaavat valmistelurahoitusta hankkeisiin, joilla edistetään pk-yritysten valmiuksia käynnistää uusia tutkimus- ja kehityshankkeita, nopeutetaan uusien liiketoimintojen käynnistämistä sekä autetaan pk-yrityksiä kansainvälistymään ja nostamaan kehittämiin liittyvää teknologista ja muuta osaamista.

Yritysten investointi- ja kehittämishankkeiden tukeminen. Vuonna 2012 momentin määräraha on 40 400 000 euroa.

Momentin mukaisia avustuksia suunnataan aloittamisvaiheessa olevien pk-yritysten kilpailukyvyn parantamista, pk-yritysten kasvua, osaamista, verkostoitumista ja kansainvälistymistä edistäviin sekä pk-yritysten toimintaympäristöä parantaviin hankkeisiin. Momentin valtuudesta osa on tarkoitus käyttää äkillisen rakennemuutosten alueilla ja toimialoilla.

TE-toimistot

Työllistämis-, koulutus- ja erityistoimet. Vuonna 2012 momentin määräraha on 485 437 000 euroa.

Työllistämistuen perustuen osuuden maksamiseen toimeentulon turvaamiseksi julkisesta työvoimapalvelusta annetun lain 7 luvun 5 §:n mukaisesti starttirahana muulle kuin työmarkkinatukeen oikeutetulle henkilölle sekä starttirahan hakijoiden yritystoiminnan edellytysten selvittämisestä aiheutuviin menoihin.

- starttiraha 32 797 000 euroa
- starttiselvitykset 1 556 000 euroa.

Suomen elokuvasäätiö

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää vuosittain Suomen elokuvasäätiölle veikkauksen ja raha-arpajaisten voittovaroista taiteen edistämiseen useita eri määrärahoja, jotka Suomen elokuvasäätiö myöntää

- Elokuvan tuotantoon ja levitykseen
- lasten ja nuorten elokuvien tuotantoon ja levitykseen
- elokuvateattereiden digitalisoinnin edistämiseen
- kansainvälisesti merkittävillä elokuvafestivaaleille.

Suomen elokuvasäätiön tukitoimintaan käytettävissä olevat määrärahat vuonna 2012 ovat yhteensä noin 26,5 miljoonaa euroa.

Taiteen keskustoimikunta ja alueelliset taidetoimikunnat

Taiteen keskustoimikunnan ja taidetoimikuntien kautta jaetaan vuosittain taiteen ja kulttuurin edistämiseen yht. n. 30 milj. € (momentit 29.80.51 ja 29.80.52), mistä alueellisten taidetoimikuntien kautta jaetaan taiteen ja kulttuurin edistämiseen yht. n. 5,5 milj. €.

Tekijänoikeuskorvaukset

Tekijänoikeuskorvauksia kerättiin ja tilitettiin tekijänoikeusjärjestöille Suomessa vuonna 2011 yhteensä 86,4 milj. € jaettavaksi edelleen kotimaisille tekijänoikeuksien haltijoille.

Suomessa maksetut tekijänoikeudelliset korvaukset olivat v. 2008 arviolta yhteensä 2,022 mrd €. Tästä 1,364 mrd € oli tietokoneohjelmien ja tietokantojen käyttöoikeuskorvauksia ja muiden tekijänoikeusalojen osuus oli 658 M €. Tekijänoikeudellisten alojen, ml. tekijänoikeudesta riippuvat alat, arvonnalisuus vuonna 2008 oli 8,720 mrd €, joka vastaa 4,73 prosenttia bruttokansantuotteesta. Tekijänoikeuden ydinalojen arvonnalisuus oli 6,815 mrd €, joka vastaa 3,7 prosenttia BKT:stä.

AVEK Audiovisuaalisen viestinnän edistämiskeskus

AVEK tukee tallennekorvausvaroilla audiovisuaalista kulttuuria, muun muassa lyhyt- ja dokumenttielokuvien tuotantoa, av-alan ammattilaisten jatko- ja täydennyskoulutusta sekä alan festivaaleja ja muita tapahtumia. AVEKin toimikausi on heinäkuun alusta seuraavan kesäkuun loppuun. Toimikaudella 2010/2011 AVEKin edistämismäärärahat ovat yhteensä noin 2,2 miljoonaa euroa.

Lisäksi opetus- ja kulttuuriministeriö delegoi AVEK:lle eteenpäin myönnettäväksi momentilta 29.89.52 määrärahoja, joita käytetään Digidemo- ja Creademo-hankkeiden rahoittamiseen. Määrärahojen suuruus vaihtelee vuosittain.

- Digidemo
AVEK myöntää kaksi kertaa vuodessa valtionavustuksia digitaalisiin päätelaitteisiin soveltuvien kulttuurisisältöisten teosten, ohjelmien, pelien ja palveluiden tuotekehitykseen. Vuonna 2012 määräraha on enintään 930 000 euroa. Määrärahan tavoitteena on edistää mielekkäiden kulttuurisisältöjen

ja -palveluiden kehittämistä, parantaa alalla toimivien yritysten tuotekehitysmahdollisuuksia sekä vastata digitalisoituvan yhteiskunnan kulttuuripoliittisiin tavoitteisiin.

- **Creademo**

AVEK myöntää valtionavustuksia luovien alojen ja kulttuuriyrittäjyyden kehittämishankkeisiin. Vuosittain avustuksina jaettava määräraha on keskimäärin noin 500 000 euroa. Avustuksia myönnetään yritysten, alan ammattilaisten tai ammattitoimintaa harjoittavien yhdistysten tuotekehityshankkeisiin, joissa etsitään uusia luovien alojen ja kulttuuriyrittäjyyden tuote- tai palveluinnovaatioita.

Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEK ja Luovan Säveltaiteen Edistämissätiö LUSES

Esittävän säveltaiteen edistämiskeskus ESEK tukee kotimaista esittävää säveltaidetta. Se on Gramexin yhteydessä toimiva erillinen yksikkö, joka erilaisilla tukitoimenpiteillä edistää kotimaista esittävää säveltaidetta. Edistämistoiminta rahoitetaan pääasiassa yksityisin tekijänoikeusvaroin (hyvitysmaksuvarat ja ulkomaisen äänitteiden soittokorvaukset). Toiminnan piiriin kuuluvat kaikki musiikin lajit ja se painottuu rahoitus pohjansa vuoksi musiikin ammattimaiseen tekemiseen. ESEKin edistämistoiminnan tehtäväalueet ovat:

- äänitetuotannon tukeminen
- markkinoinnin ja viennin tukeminen
- erilaisten elävän musiikin tilaisuuksien tukeminen
- työskentelyn tukeminen esittävän säveltaiteen alalla
- audiovisuaalisten musiikkiohjelmien tuotannon tukeminen yhdessä Luovan Säveltaiteen Edistämissätiön kanssa
- alaan liittyvien jatko- ja täydennyskoulutustapahtumien tukeminen.

Tukimuotoja ovat äänitetuotannon tuki, markkinoinnin ja viennin tuki, elävän musiikin tilaisuuksien tuki, työskentely- ja matkatuki, jatko- ja täydennyskoulutustuki sekä musiikkikulttuurin tutkimustuki.

Luovan Säveltaiteen Edistämissätiön (LUSES) tehtävänä on edistää ja tukea luovaa kotimaista säveltaidetta. Kotimaisella luovalla säveltaiteella tarkoitetaan sävellyksiä, joiden säveltäjät ovat suomalaisia tai vakituisesti Suomessa asuvia.

ESEK jakoi vuonna 2010 1,5 miljoonaa euroa 927:lla tukipäätöksellä ja LUSES 607.300 euroa 392:lla tukipäätöksellä. Lisäksi vuonna 2010 audiovisuaaliseen tukitoimintaan osoitettiin ESEKin ja LUSESin yhteistä hyvitysmaksuottorahaa n. 450.000 euroa. Yhteensä ne jakoivat vuonna 2010 n. 2,5 miljoonan euron tuet musiikkialalle.

WISEK – Visuaalisen taiteen edistämiskeskus

Visuaalisen taiteen edistämiskeskus WISEK myöntää vuosittain apurahoja käytettäväksi audiovisuaalista kuvataidetta käsittelevän tuotannon edistämiseen ja

digitaalisen kuvataiteen ja digitaalisten interaktiivisten teosten tukeen. Apurahat myönnetään opetus- ja kulttuuriministeriön Kuvastolle osoittamista hyvitysmaksuvaroista. Vuonna 2011 jaettava summa oli yhteensä 20 000 euroa.

EU:n Mediaohjelma ja muut kansainväliset audiovisuaalisen alan rahoitusinstrumentit

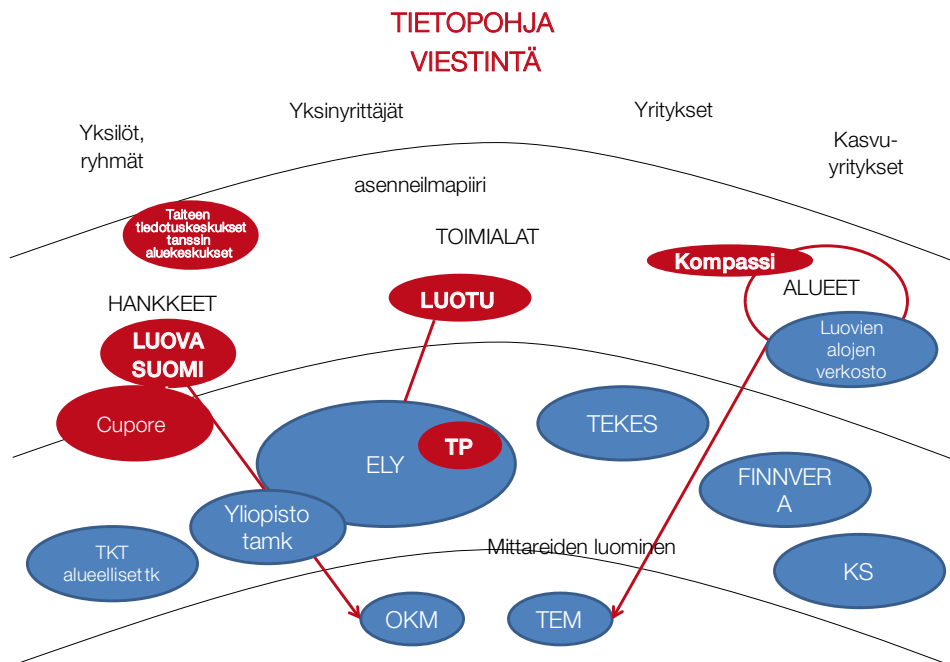
EU:n Media-ohjelman kautta suomalainen elokuvasektori on saanut vuosittain tuotantojen määrästä ja kansainvälisyysasteesta riippuen 1,2-2 milj. € tukea tuotantoon ja jakeluun.

Lisäksi suomalaiset audiovisuaalisen alan tuottajat, käsikirjoittajat ja ohjaajat ovat aktiivisesti hyödyntäneet Media-ohjelman täydennyskoulutuskursseja. Tämä on lisännyt ja edistänyt alan kansainvälistymistä.

Eurooppalaisten yhteistuotantojen rahoitusta tukevasta Eurimages rahastosta suomalaisten yritysten saama tuotanto- ja -jakelutuki on viime vuosina vaihdellut vuosittain voimakkaasti ollen keskimäärin 300 000 € vuodessa.

Yhteispohjoismaisen Nordisk Film og Tv fondin tuki suomalaisille tuotannoille on 2000-luvulla pysytellyt vuosittain noin miljoonaa euroa.

6.3 Tietopohja ja viestintä

Tietopohja

OKM:n näkökulmasta on tärkeää vahvistaa kansantalouden ja kulttuurin tilinpitoon liittyvää luovien ja kulttuurialojen toimialatietoa. Työ- ja elinkeinoministeriön näkökulmasta luovan talouden ytimessä ovat uudenlainen yrittäjäyys ja yritystoiminnan organisoitumisen tavat. Kasvupotentiaalin tunnistaminen ja perustiedon kartuttaminen ovat keskeisiä lähtökohtia. Ministeriöt tarvitsevat oikeaa ja ajantasaista tietoa päätöksenteon tueksi. ⁶Julkisten toimijoiden, yritysten ja muiden tahojen kokoamat tilastot ja muu tieto ovat tärkeä tiedonlähde. Tieto on myös ennakkoinnin ja uusien näköalojen avaamisen perusta.

Luovan talouden virallinen tietopohja on Tilastokeskuksen kokoamassa kulttuurin satelliittitilinpidoissa. Se ei kuitenkaan kata koko luovaa taloutta, esimerkiksi TOL-luokitus ei vastaa nykyistä luovien alojen todellisuutta. Luotettavan tietopohjan luomista hankaloittaa Tilastokeskuksen Yritysrekisterin vuositilaston lukujen yhteismitattomuus alan avaintoimijoiden tuottamien lukujen kanssa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö ja työ- ja elinkeinoministeriö ovat tuottaneet luovia aloja koskevaa perustietoutta raporteissaan ja selvityksissään. Ministeriöiden yhteisesti rahoittama luovan talouden toimialapäällikkö laatii luovan talouden toimiala-raportin ja osallistuu toimialapäällikköiden yhteiseen rahoituskatsaukseen.

Luovan talouden strateginen hanke (2008-2011) tuotti yhteistyössä Luova Suomi -hankkeen kanssa luovien alojen Fact Sheets -julkaisuja. Niissä on luovien alojen tietokoosteita, joissa on perustietoa ja keskeisiä talouden tunnuslukuja. Tiedonkeruun ja -tulkinnan haaste on tiedon heikko vertailtavuus, erityisesti toimialojen talouden tunnusluvuista. Tavoitteena on yhtenäistää toimialajärjestöjen, ministeriöiden ja muiden tahojen tiedontuotantoa. Tämä auttaisi parantamaan luovien alojen tunnettuutta ja tietoutta alojen kasvupotentiaalista. Koordinoimalla tiedontuotantoa saadaan arviointi- ja seurantakäytänteitä levitettyä yli toimialojen.

Kulttuuripoliittisen tutkimuksen edistämistätiö *Cupore* tuottaa, jalostaa ja välittää kulttuuripoliittisen päätöksenteon käyttöön korkeatasoista tutkimustietoa ja edistää yleisen kulttuurikehityksen kannalta keskeisen tutkimus- ja asiantuntijatiedon syntyä tutkimushankkeiden kautta. Cuporen työtä ohjaa kulttuurisen moninaisuuden periaate, joka ilmenee tutkimuskohteiden määrittämisessä sekä tutkimus- ja asiantuntijatyössä. Tutkimus- ja asiantuntijatoimintojen avulla analysoidaan ja arvioidaan taiteen ja kulttuurin monimuotoisen kehityksen edellytyksiä ja esteitä sekä ennakoitaan sen uusia kehityssuuntia.

Luova Suomi kokoaa yhteen ja tuottaa tutkimustietoa luovista aloista. Alaa koskeva tutkimustieto edistää luovien alojen määrittelyä ja tilastointia sekä kehittämistarpeiden ja tulevaisuuden näkymien ennakkointia. Kartoitustyön ja tiedontuotannon aiheina ovat alan keskeiset käsitteet, koulutus, kansalliset ja kansainväliset strategiat, tilastot ja monitorointijärjestelmät sekä tulevaisuuden haasteet ja trendit.

Markkinointiviestinnän Toimistojen Liitto MTL kerää tilastotietoa markkinointiviestinnän asiantuntijapalveluyrityksistä ja niiden taloudellisista tunnusluvuista. Tilastollinen analyysi perustuu tilinpäätösanalyysin tunnuslukujen mediaaneihin ja jakauman hajontalukuihin. Analyysi sisältää koko toimialan luvut ja kaikki toimialakategoriat, joista on saatavilla riittävä aineisto.

Suomen audiovisuaalisen alan tuottajat - SATU ry kehittää ja kasvattaa jäsenistön liiketoimintaa mm. vaikuttamalla alan lainsäädäntöön, osallistumalla viestintäpoliittiseen keskusteluun ja lisäämällä alan toimijoiden yhteistyötä. Myös uusien rahoitusmallien ja -mahdollisuuksien kartoittaminen ja tutkiminen on olennainen osa yhdistyksen palvelutehtävää.

Suomen elokuvasäätiö edistää alan kehittämistä mm. laatimalla vuosittain elokuva-alan tilastoja, teettämällä katsojatutkimuksia ja laatimalla elokuvaan liittyviä kehittämisstrategioita.

Suomen Filmikamari ry ja Suomen elokuvatuottajien keskusliitto yhteistyössä muiden alan toimijoiden kanssa ylläpitävät eri tilastoja teattereiden ja salien määristä, kävijämääristä, tallennemyynnistä ja -vuokrauksesta sekä tuottaa muuta alaa koskevaa tietoaaineistoa, kuten alan liikevaihdon kehitystä.

Favex ry on laatinut kolmena viime vuonna tutkimuksen elokuva- ja televisiotuotantoalojen vientituloista.

Musiikkituottajat IFPI Suomi ry on Suomessa toimivien äänitetuottajien kattojärjestö. Edunvalvonnan lisäksi IFPI vastaa musiikkimyynnin tilastoista, ISRC-koodin hallinnoinnista, kultalevyistä ja Suomen Virallisista Listoista.

Neogames kokoaa tilastotietoa pelialan yritysten lukumäärästä, yritysmuodosta, liikevaihdosta, henkilöstön määrästä ja viennistä. Viimeisin raportti *The Finnish Games Industry* on vuodelta 2011.

Tatterin tiedotuskeskus ja Tanssin tiedotuskeskus laativat vuosittaiset tilastot omilta toimialoiltaan.

Viestintä

Viestinnän tavoitteena on lisätä tietoa luovan talouden yhteiskunnallisesta merkityksestä kaikilla sektoreilla ja tehdä tunnetuksi julkisia kehittämis- ja rahoituspalveluja. Viestinnän keinoilla luodaan näkyvyyttä sekä lisätään mielenkiintoa alaa kohtaan. Luovaa taloutta koskevan viestinnän toimijat ovat heterogeeninen ryhmä, mutta se voidaan jakaa ainakin seuraavasti:

- luovien alojen liiketoimintaa harjoittavat tahot
- toimialajärjestöt
- luovien alojen kehittäjätahot (ministeriöt, ELY-keskukset, maakuntien liitot, alueelliset taidetoimikunnat, koulutuksen järjestäjät/oppilaitokset jne.)
- kansalaiset.

Viestinnän keinoja ovat tapahtumat, verkkosivut, uutiskirjeet, julkaisut, tiedotusvälineet, sosiaalinen media ja viranomaisviestintä. Viestit välitetään ja muotoillaan kohderyhmille soveltuvilla tavoilla.

Luovien alojen ohjelmat ja toimialajärjestöt ja muut toimijat järjestävät valtakunnallisia ja alueellisia tapahtumia, jotka ovat viestintä- ja verkostoitumistilaisuuksia. Tapahtumat saavat usein näkyvyyttä tiedotusvälineissä.

Luova Suomi järjestää projektipäällikköpäiviä koordinoimilleen projekteille sekä alueellisia ja valtakunnallisia teemapäiviä ja tilaisuuksia. Keskeisiä viestintäkanavia ovat verkkosivut, joille on koottu luovien alojen tietoa ja uutiskirje.

Luovien alojen verkosto (KOKO) on alueiden välinen toimintafoorumi luovien alojen ja kulttuurialan toimijoille, aluekehittäjille ja elinkeinoelämän edustajille. Verkoston toiminta perustuu mm. hyvien käytäntöjen ja hyviksi koettujen toimintamallien levittämiseen. Verkoston verkkosivuille on koottu laaja linkkikokoelma luovia aloja koskevaan tietoaaineistoon.

LUOTU-päivät ovat luovien alojen ja kulttuuri- ja matkailusektorin, ICT-alan, hyvinvointialan ja vaikkapa rakennus- ja elintarvikealan yrityksille suunnattuja tiedotus- ja verkostoitumistilaisuuksia. *LUOTU*-päivään voivat osallistua myös osuuskunnat, yhdistykset ja liiketoimintaa vasta kypsyttävät toimijat.

Tekes julkaisee ohjelmiinsa liittyviä raportteja, muun muassa Designia maailmalle.

Verkkosivut

Luovien alojen verkostolla (KOKO) ja Luovalla Suomella on yhteiset verkkosivut, joilla ajankohtaiset asiat ja luovien alojen toimijat saavat näkyvyyttä. Sivustolle voi lukija lisätä uutisen tai tietoa tapahtumasta ja koulutuksesta lomakkeiden avulla tai hän voi esiintyä Pitchaus-TV:ssä. Siellä voi ehdottaa luovaa osaajaa, aluetta tai kehittämisvälinettä. Blogeissa voi kertoa hanketyöstä ja levittää hyviä käytäntöjä tai kertoa alueen luovista ilmiöistä ja alan yrittäjää kiinnostavista aiheista.

Kompassipolku.fi on suunnannäyttävä luovan alan neuvontapalveluiden viidakkossa. Kompassiin on koottu tietoa luovien alojen yrittäjille, yhdistyksille ja muille kulttuuri- ja taidealan toimijoille suunnatuista palveluista. Polulta löytyy kattavasti luovien alojen elinkeinotoimintaa tukevien organisaatioiden yhteystietoja. Otsikoiden alta löytyy laajempia erityisaiheita ja -kysymyksiä. Mukaan on otettu sekä valtakunnallisia että alueellisia julkisia ja voittoa tavoittelemattomia palveluntarjoajia. Palvelua ylläpitää Luovien alojen verkosto.

Digibusiness.fi on digitaalisen toimialan verkkopalvelu, joka kokoaa yhteen yritykset, tutkimuksen ja asiakkaat. Palvelussa on tapahtumakalenteri ja alan yritysrekisteri. *Digibusiness.fi* julkaisee yritysten uutisia ja tutkimusraportteja.

Julkishallinnon organisaatioilla, toimialajärjestöillä, maakuntien liitoilla sekä useimmilla yrityksillä, muilla luovan alan toimijoilla ja kehittämisshankkeilla on verkkosivut, joilta löytyy toimijan profiilin mukaista tietoa.

7 Luovan talouden haasteet

7.1 Yhteenveto luovan talouden edistämiseksi tehdyistä toimenpide-ehdotuksista

Seuraavat toimenpide-ehdotukset on koottu työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön toteuttamien hankkeiden ja asettamien työryhmien laatimista muistioista. Suomessa on tehty määrätietoista työtä ministeriötasolla luovan talouden kehitystarpeiden määrittelemiseksi jo lähes kymmenen vuotta. Seuraavat kirjaukset korostavat erityisesti toiminta-tapojen ja ohjauksen muutoksen tarpeita, ei niinkään rahoituksen lisäämisen tarvetta.

Luovan talouden strateginen hanke: Luovan talouden kehittämisen mahdollisuuksia

Suomessa on positiivinen pakko muutokseen perinteisten toimialojen ansaintamallien murtuessa. Rakenteiden muuttuminen ja sen luomat tarpeet on ymmärretty laajasti. Suomalainen luova ala on suhteellisen yksimielinen muutoksen suunnasta. Rakenteita on jo kehitetty oikeaan suuntaan ja luotu toimivia uusia toimintatapoja ja palveluita kuten Jalostamot, Luova Suomi, luovien alojen vienninedistämis- ja kehityspalveluorganisaatiot.

Suomessa on vahva kansallinen panostus kulttuurin perustaan. Luovien alojen yrittäjiä on paljon. Se on haaste mutta myös mahdollisuus. Meillä on kansainvälisiä menestystarinoita ja hyvä maine. Aineettomiin oikeuksiin perustuvat alat ja palvelut ovat kasvussa kaikkialla maailmassa. Luovan talouden logiikka sopii Suomen kaltaiselle maalle, sillä luovuutta ei voi kopioida.

Luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden tulevaisuustyöryhmä: Toimintamalli Luovan talouden ja Kulttuuriyrittäjyyden kehittämiseksi

- Alan rakenteiden muuttaminen ei tapahdu hetkessä vaan vaatii asteittaisen prosessin, joka on käynnistettävä välittömästi
- Prosessin seurauksena Suomeen luodaan maailman huippua oleva järjestelmä luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden toimintaedellytysten parantamiseksi
- Prosessissa nykyistä yritysten kannalta vaikeaa ja monimutkaista järjestelmää selkeytetään asteittain yksinkertaisemmalla kahden toimijan mallilla
- UNO Action generoi rahoitusta luovan talouden yritysten tarpeisiin, yksinkertaistaa yrityksille suunnattuja palveluja ja rakenteita sekä pilotoi uusia toimintamalleja luovan talouden ja kulttuurin kentällä
- Ministeriöiden sisällä ja välillä toimii UNO Policy, joka varmistaa strategisen ohjauksen ja koordinaation korvaten hankekohtaiset rakenteet ja osallistuu rohkeaan uudistustyöhön

- Tämä ei tarkoita kaikkien toimijoiden lakkauttamista, mutta mallin tarkoituksena on yksinkertaistaa nykyjärjestelmää voimakkaasti vuoteen 2015 mennessä
- Malliin siirtyminen alkaa välittömästi. Se ei vaadi erityisen työryhmän asettamista.

Luovan talouden ja kulttuurin alueelliset kehittämistoimenpiteet 2010–2020

Luovan talouden kehittämistoimenpiteet jakautuvat neljään teemaan. Nämä ovat *luova talous ja kulttuuri strategisessa kehittämisessä, luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä, osaamisen vahvistaminen sekä alueellisen taide- ja kulttuurihallinnon kehittäminen luovan talouden vahvistamiseksi.*

1. Luova talous ja kulttuuri strategisessa kehittämisessä
 - Vahvistetaan kansallisen ja aluetason strategiatyöskentelyn yhteistyötä
 - Vahvistetaan aluekehittäjien, luovien alojen ja kulttuurin ammattilaisten alueellista yhteistyötä
 - Edistetään hanketoiminnan pitkäjänteisyyttä
 - Käynnistetään luovan talouden ja kulttuurin tutkijaverkosto
 - Vahvistetaan luovan talouden ja kulttuurin ennakointia osana alueellista ennakointityötä.
2. Luova talous ja kulttuuri innovaatiopolitiikan ytimessä
 - Vahvistetaan innovaatiopolitiikan, luovan talouden ja kulttuurin strategia yhteistyömalleja
 - Edistetään luovan talouden ja kulttuurin toimijoiden osaamisen integrointia innovaatioiden kehittämiseen.
 - Vahvistetaan alueellisten toimijoiden kansainvälisten verkostojen ja keskinäistä yhteistyötä
 - Edistetään välittäjäorganisaatioiden vahvistamista
 - Vahvistetaan palvelutuotantoa ja uusia palveluinnovaatioita
 - Luodaan taiteesta ja kulttuurista hyvinvointia
 - Vahvistetaan kulttuurimatkailua alueellisesti.
3. Osaamisen vahvistaminen
 - Toteutetaan luovan talouden ja kulttuurin monialaista aluekehittäjäkoulutusta
 - Vahvistetaan luovan talouden ja kulttuurin toimijoiden osaamista
 - Tiivistetään oppilaitosten välistä yhteistyötä
 - Parannetaan taidekasvatuspalveluiden saatavuutta.
4. Alueellisen taide- ja kulttuurihallinnon kehittäminen luovan talouden vahvistamiseksi
 - Vahvistetaan alueellisten kulttuuritoimijoiden ja muiden aluekehittäjien yhteistyötä.

Suomen kulttuuriviennin kehittämissuunnitelman 2007–2011 loppuraportti

- Perustetaan luovan talouden ja kulttuuriyrittäjyyden kehittäjätoimija ja ministeriöiden välinen koordinaattorirakenne Luovan talouden ja kulttuurin tulevaisuustyöryhmän esityksen pohjalta. Tulevaisuustyöryhmä oli elinkeinoministerin, työministerin ja kulttuuriministerin asettama.
- Tehdään valtioneuvoston periaatepäätös kulttuuriviennin kehittämisestä varmistamaan yllä olevien tavoitteiden toteutuminen.
- Kehitetään edelleen kulttuuriviennin toimia ja rahoitusmuotoja, jotka kohdistuvat kulttuuriviennin tässä raportissa identifioitujen käytännöllisten ja rakenteellisten esteiden lieventämiseen ja poistamiseen.
- Lisätään vientihankkeiden vaikuttavuutta ja markkinoille pääsyä vahvistamalla luovien toimialojen viennin edistäjien toimintaedellytyksiä sekä kannustamalla yrityksiä ja toimijoita lisääntyvään yhteistyöhön.
- Kehitetään verotuksellista ja lainsäädännöllistä toimintaympäristöä kotimaisten markkinoiden vahvistamiseksi.
- Edellä esitetyt toimet konkretisoidaan ministeriöiden normaalissa talousarviovalmistelussa ottaen huomioon valtion menotalouden kehykset ja ministeriöiden välisen koordinaatioelimen puitteissa. Tätä valtiokonsernin päätöksentekoa ohjaamaan valmistellaan valtioneuvoston kulttuuriviennin kehittämistä koskeva periaatepäätös.

7.2 Ohjauksen ja vuorovaikutuksen kehittämishaasteet ja mahdollisuudet

Suomalaisen luovan talouden kehityksen suurimpia haasteita ovat mm. seuraavat:

Nykyinen yrityspalvelujärjestelmä ei pysty vastaamaan riittävän nopeasti kehittyvillä toimialoilla toimivien yritysten kohtaamiin haasteisiin.

- Yritystoiminnan kehittäminen on järjestelmäkeskeistä, ei toimintakeskeistä.
- Järjestelmä on hajanainen, vaikeaselkoinen ja tehoton.
- Järjestelmä ei tunnista immateriaalisen tuotannon ja ansaintalogiikan erityispiirteitä.
- Järjestelmä keskittyy liikaa arvoketjun alkupäähän (tuotanto) ja liian vähän loppupäähän (tuotteistaminen, jakelu, markkinointi).

Talouden rakennemuutos haastaa luovan talouden yritykset.

- Yritysten keskikoko on pieni ja liiketoimintaosaaminen puutteellista. Nykyinen yrityspalvelujärjestelmä on suunnattu suuremmille ja kehittyneemmille yrityksille.
- Yritysten halu ja kyky kasvaa on vähäistä.
- Luovien alojen tuotteiden ja palveluiden tuottajat eivät pysty pitämään tekijänoikeuksiaan itsellään, jolloin arvonnäköalasta jäävät alhaisiksi.

- Yritykset eivät ole riittävästi läsnä kansainvälisissä arvoketjuissa ja yritysten toimintatavat ovat liian kansallisia.
- Yrityksiä ja muita luovien alojen toimijoita edustavat toimialajärjestöt eivät ole järjestäytyneet luovan talouden edistämiseksi, jolloin kansallinen kehittäminen hajautuu.

Rahoituksen kohdistumisessa on suuria ongelmia.

- Nykyinen rahoitusjärjestelmä ei mukaudu toimintaympäristön muutoksiin.
- Julkinen ja yksityinen rahoitus eivät tue toisiaan.
- Yksityistä rahaa ei houkutella riittävästi ja yksityisen rahoituksen saaminen on vaikeaa, koska aineeton pääoma ja -oikeudet, kuten tekijänoikeudet, eivät käy vakuutena
- Hanketoiminta on heikosti koordinoitua.
- Hankerahoittajat eivät aina tiedä toistensa rahoittamista hankkeista
- Hanketoiminnan hyvien käytäntöjen levittämisessä työkalut ovat puutteellisia
- Valtakunnallisten ja alueellisten linjausten ja hankkeiden vuoropuhelu on liian vähäistä
- Pienten hanketoimijoiden on vaikea saada rahoitusta (taloudellisen likviditeetin ongelmat).

Luovien alojen yritysten ja luovan talouden kehityksen mahdollisuuksia Suomessa ovat mm.

- Koko maassa on positiivinen pakko muutokseen perinteisten toimialojen ansaintamallien murtuessa. Rakenteiden muuttuminen ja tämän luomat tarpeet on ymmärretty laajasti
- Suomalainen luova ala on suhteellisen yksimielinen muutoksen suunnasta
- Rakenteita on jo kehitetty oikeaan suuntaan ja luotu toimivia uusia toimintatapoja ja palveluita kuten Jalostamot, Luova Suomi, luovien alojen vienninedistämis- ja kehityspalveluorganisaatiot
- Suomessa on vahva kansallinen panostus kulttuurin perustaan
- Luovien alojen yrittäjiä on paljon. Se on haaste mutta myös mahdollisuus.
- Meillä on jo kansainvälisiä menestystarinoita ja hyvä maine
- Aineettomiin oikeuksiin perustuvat alat ja palvelut ovat kasvussa kaikkialla maailmassa
- Luovan talouden logiikka sopii Suomen kaltaiselle maalle, koska luovuutta ei voi kopioida

8 Hallitusohjelman kärkihankkeet luovien alojen ja luovan talouden edistämiseksi

8.1 Uudistetaan kansallinen muotoiluohjelma (TEM, OKM)

Tausta

Edellinen muotoilupoliittinen ohjelma Muotoilu2005! valmistui vuosituhannen vaihteessa ja sen seurantaraportti ilmestyi vuonna 2004. Muotoilun käsite ja käyttö ovat laajentuneet vahvasti tämän jälkeen, tätä ilmiötä kuvataan mm. 2009 julkaistussa Muotoilun muuttunut rooli -selvityksessä (Luovan talouden strateginen hanke). Tänä päivänä muotoilukenttä on monipuolinen, siihen kuuluvat mm. taideteollisuus, teollinen muotoilu, (kaupunkisuunnittelu, arkkitehtuuri, digitaaliset sisällöt ja palvelut), palveludesign ja yhteiskunnallisiin haasteisiin vastaava strateginen muotoilu, taidekäsityö ja graafinen suunnittelu.

Organisointi

Kansallisen muotoiluohjelman ympärille kerätään asiantuntijaryhmä (mm. muut ministeriöt, Tekes, Sitra, Aalto-yliopisto, muotoilualan järjestöt ja yritykset) työstämään strategiaa. Valmistelutyön lähestymistapa avoin ja osallistava. Siinä hyödynnetään workshop-toimintaa, sosiaalista mediaa, Maailman muotoiluvuoden tietoa ja kokemuksia.

Työ- ja elinkeinoministeriöllä on vetovastuu yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministeriön kanssa. TEM:n vastuuhenkilöt ovat Katri Lehtonen ja Petri Lehto, OKM:n vastuuhenkilö Liisa-Maria Hakala-Zilliacus. Työ valmistuu vuoden 2012 aikana.

8.2 Luova talous työssä –hanke (OKM, TEM)

Tausta

Pääministeri Jyrki Kataisen hallituksen ohjelmassa työelämää ja työllisyyttä koskevat asiat ovat keskeisiä kaikissa kolmessa ohjelman painopistealueessa. Tuottavuuden, kasvun ja hyvinvoinnin takaamiseksi työelämää on kehitettävä uudella toimintakulttuurilla ja uusilla toimintamalleilla. TEM:n johdolla on valmisteltu työelämän kehittämisstrategia, jonka tavoitteena on parantaa työllisyysastetta, työelämän laatua, työhyvinvointia ja työn tuottavuutta.

Luovien alojen – taiteen ja kulttuurin – osaamista voidaan hyödyntää merkittävästi nykyistä enemmän erilaisissa strategisissa ja työelämän laadullisen kehittämisen haasteissa, myös siten että samanaikaisesti mahdollistetaan alan osaajien

kasvavaa työllistymistä. Luova talous työssä -hanke kartoittaa taide- ja kulttuuri-lähtöisiä malleja ja palvelutuotteita eri kohderyhmien käyttöön: työelämässä olevat, nuoret, työttömät, työttömyysuhan alaiset, kuntoutujat, maahanmuuttajat ja vaikeasti työllistettävät kohderyhmät.

Toimintamallien ja palvelutuotteiden kehittämisessä hyödynnetään kansallisesti saatuja hyviä käytäntöjä ja malleja sekä ESR-hankkeiden tuloksia (mm. Taika, Kaleidoskooppi, Luova Suomi). Toimintamalleja ja palvelutuotteita kartoitetaan ja myöhemmässä vaiheessa pilotoidaan yhdessä työhallinnon (TE -toimistot) viranomaisten sekä kulttuuri- ja taidetoimijoiden yhteistyönä käytettäväksi työvoima-, neuvonta-, opintojen ohjaus- ja urapalveluissa. Ensivaiheessa kartoituksen kohteina ovat etenkin Turku (kulttuuripääkaupunki, Logomo, Luovamo), Tampere (Luova Tampere), Oulu (Oulu 15-hanke) ja metropolialue. Kartoituksessa hyödynnetään aiempaa kehittämistyötä ja kehittämishankkeita mukaan lukien Sitran ja Tekesin kehittämistoimet ja KOKO Luovien alojen verkosto. Lisäksi hyödynnetään Ruotsissa ja Saksassa kehitettyjä vastaavia toimintamalleja ja palvelutuotteita.

Organisointi

Hankkeen organisointi on OKM:n vetovastuulla yhteistyössä TEM:n kanssa. Vastuuhenkilöt ovat Merja Niemi (OKM) ja Tiina Hanhike (TEM).

8.3 Kulttuuriyrittäjyyttä ja luovien alojen työpaikkojen syntymistä tuetaan sekä vahvistetaan luovien alojen elinkeinotoiminnan mahdollisuuksia mm. tuote- ja palvelukehityksen avulla (TEM, OKM)

Tausta

Luovien alojen työpaikkojen synnyn ja työntekijöiden työllistymisen edistämiseksi käynnistettiin useita uusia toimintoja (Jalostamo-yritysneuvonta (ELY-keskukset), luovan työvoiman neuvontapalvelu Luovaamo (Turun TE-toimisto) ja luovien alojen viennin edistämishanke Luovimo (Finpro). Myös Tekes edistää useilla ohjelmillaan luovien alojen yritysten tuote- ja palvelukehitystä. OKM koordinoi Luovien alojen kasvun ja kansainvälistymisen valtakunnallista kehittämisohjelmaa (Euroopan sosiaalirahaston ohjelma, jatkuu v. 2013 loppuun) ja rahoittaa innovatiivisten kulttuurisisältöjen tuotekehitystä edistävää DigiDemo-ohjelmaa sekä luovien alojen ja kulttuuriyritysten tuote- ja palvelukehitystä tukevaa ja CreaDemo-ohjelmaa.

Organisointi

Vastuuministeriöt ovat OKM ja TEM. Vastuuhenkilöt Petra Tarjanne (TEM) sekä Kirsi Kaunisharju ja Leena Laaksonen (OKM).

8.4 Selvitetään mahdollisuus perustaa luovan talouden kehittäjä-toimija ja ministeriöiden välinen luovan talouden koordinaatioelin (TEM, OKM)

Tausta

Luovan talouden tulevaisuustyöryhmä teki ehdotuksen uudesta toimintamallista, jonka avulla yrityspalvelujärjestelmä voisi nykyistä paremmin vastata nopeasti kehittyvien luovien alojen yritysten tarpeisiin. Kaksinapaisen toimintamallin mukaan Suomeen tulisi muodostaa kehittäjätoimija, joka koordinoisi, kehittäisi ja uudistaisi luoville aloille suunnattuja julkisia kehittämistoimia. Toisen navan muodostaisi ministeriöiden välinen koordinaatioelin, joka vastaisi valtioneuvoston tasolla poliittikalinauksista ja toimisi kehittäjätoimijan ohjaajana.

Organisointi

Selvitetään luovan talouden kehittäjätoimijan ja ministeriöiden välisen luovan talouden koordinaatioelimen perustamistarve ja -mahdollisuudet. Vastuuministeriöt ovat OKM ja TEM ja TEM:n vastuuhenkilöt Sakari Immonen ja Petra Tarjanne, OKM:n vastuuhenkilöt Kirsi Kaunisharju ja Kimmo Aulake. Selvitys valmistuu 30.9. 2012 mennessä.

8.5 Kulttuurivientiä ja luovien alojen markkinointiosaamista edistetään (TEM,OKM)

Tausta

Opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö ja ulkoasiainministeriö toteuttivat 2007-2011 kulttuuriviennin kehittämishankkeen. Siinä pyrittiin nostamaan kulttuurivienti yhdenvertaiseksi vientialaksi muiden vientialojen kanssa ja luomaan toimialalle soveltuvia vienninedistämisen toimenpiteitä. Markkinointiosaamisen edistäminen on ollut osa OKM:n Luovien alojen yritystoiminnan kasvun ja kansainvälistymisen Euroopan sosiaalirahaston ohjelman hankkeita mm. Sillanrakentajat- ja Taivex -projektien kautta. Näissä on koulutettu agentteja ja managereita. Kulttuuriviennin kehittäminen kuuluu OKM:lle ja TEM:lle.

Organisointi

Vastuuministeriöt ovat OKM ja TEM. TEM:n vastuuhenkilöt ovat Raila Kehälinna ja Katri Lehtonen, OKM:n vastuuhenkilö on Kimmo Aulake.

8.6 Palvelu- ja luovien alojen yritysten toimintaedellytyksiä parannetaan perustamalla Finnvera Oyj:n yhteyteen pääomasijoitusrahasto tai -ohjelma (TEM, VM, OKM)

Tausta

TEM arvioi, että palvelualan yrityksille on riittävästi tarjolla pääomarahoitusta yksityisestä markkinasta, mutta luovien alojen yritysten on vaikea saada yksityistä pääomarahoitusta. Finnvera rahoittaa luovien alojen yrityksiä lainoin ja takauksin (emoyhtiö) ja pääomasijoitusinstrumentein (Aloitusrahasto Vera Oy). Rahoituksen ja sijoituksen ehdot ovat samat kuin muillekin toimialoille. Tavoitteena on aktiivoida uudella rahastolla luovalle alalle perustettavan tai toiminnan alkuvaiheessa olevan, pääomasijoituskelpoisen yhtiön liikkeellelähtöä ja kasvua. Finnveran rahoitusmahdollisuudet uuteen pääomasijoitusrahastoon ovat rajalliset ilman uutta valtion budjettirahoitusta.

Organisointi

Vastuuministeriö on TEM ja vastuuhenkilöt ovat Anne Rothovius ja Natalia Härkin. OKM:n vastuuhenkilö on Kimmo Aulake. TEM on valmistelussa yhteydessä luovan talouden toimialojen edustajiin. Selvitys valmistuu v. 2012 aikana. Jatkovalmistelusta päätetään selvityksen pohjalta.

8.7 Luovilla aloilla toimivien aseman parantamiseksi selvitetään poikkihallinnollisesti työ-, sosiaaliturva- ja verolainsäädännön uudistustarve (OKM, TEM, STM, VM)

Tausta

Luovan talouden strategisessa hankkeessa on selvitetty tarvetta joustavoittaa säännöksiä ja soveltamiskäytäntöjä, jotka vaikuttavat luovaa työtä tekevien henkilöiden siirtymiseen työelämän eri roolien (työntekijä, freelancer, yrittäjä) välillä. Tavoitteena on ollut parantaa henkilöiden työllistymistä ja heidän osaamisensa tehokkaampaa hyödyntämistä. Hanke on läheistä sukua hallitusohjelman toiselle kärkihankkeelle, jonka TEM ja STM toteuttavat poikkihallinnollisena selvitys- ja kehittämishankkeena samasta aihepiiristä. Siinä selvitetään työmarkkinoiden ja yritystoiminnan muutostrendejä erityisesti työn tekemisen muotojen ja työvoiman käyttötapojen näkökulmasta. (TEM vastuuhenkilö Pilvi Torsti)

Sivutoimista yrittäjyyttä selvitetään myös työministerin käynnistämässä ”Rakennemuutos ja työmarkkinoiden toimivuus” strategisessa ohjelmassa. (TEM vastuuhenkilö Jussi Toppila)

Organisointi

Vastuuministeriöitä ovat STM, OKM (Rauno Anttila), TEM (Sari Alho, Timo Meling) ja VM.

8.8 IPR-strategian toimenpideohjelman uudistaminen (TEM, OKM)

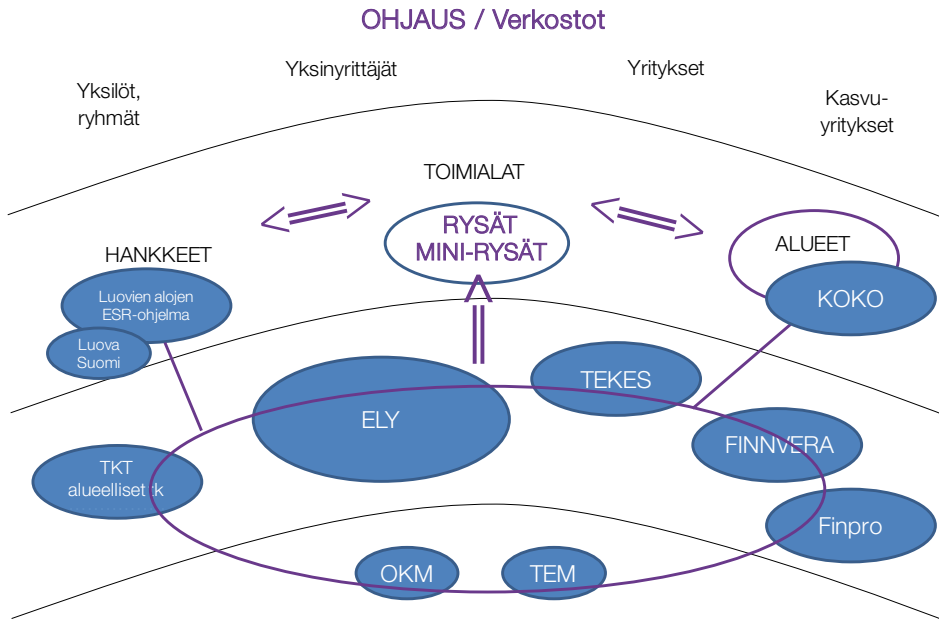
Tausta

Aineettomien oikeuksien strategian (VN:n periaatepäätös 26.3.2009) toteuttamista jatketaan ja uudistetaan strategian toimenpideohjelma. TEM:n näkemys on, että pelkkä hallitusohjelmaan linjauksiin perustuva päivitys ei riitä. Tarvitaan syvällisempi strategian uudistusprosessi, jossa aluksi analysoidaan aineettoman omaisuuden kasvavaa taloudellista merkitystä ja uusia innovaatiotoiminnan muotoja ja toimijoita. Strategiassa tulisi löytää tapoja, joilla heikosti hyödynnettyä julkisten organisaatioiden ja isojen yritysten tuottamaa aineetonta omaisuutta (IP) voitaisiin tehokkaammin hyödyntää yritystoiminnassa (ml. koulutustarpeet). Strategia tulisi laajentaa kattamaan aineettoman omaisuuden eikä vain aineettomien oikeuksien kysymykset.

Organisointi

TEM asettaa valmistelua varten työryhmän elinkeino- ja innovaatio-osaston (EIO) johdolla (TEM:n työelämä- ja markkinaosasto, Tekes, VTT, Keksintösäätiö, OKM, Patentti- ja rekisterihallitus jne.). Suomalaista tekijänoikeuskenttää kuullaan kyselyn avulla. TEM:n vastuuhenkilö on Mikko Huuskonen (Antti Eskola) ja OKM:n vastuuhenkilö Viveca Still. Uudistettu strategia hyväksytään vuoden 2012 loppuun mennessä.

9 Strategiset linjaukset ja toimenpide-ehdotukset

Aineettomiin oikeuksiin perustuvan liiketoiminnan toimintaympäristön kehittäminen

Digitaalisessa maailmassa sisältöjen omistus ja jakelu voi tapahtua mistä päin maailmaa tahansa. Tekijänoikeuksiin sisältyvä mittava pääoma ja jatkuvan tuoton mahdollisuus. Suomi voi tarjota kotipesän tällaiseen omaisuuteen sijoittamiselle luomalla toimintaympäristön, joka tunnistaa aineettomiin oikeuksiin sisältyvät mahdollisuudet ja tarjoaa oikeudellisesti vakaan ja kannustavan ympäristön niihin perustuvalla liiketoiminnalle.

Suomesta on luotava erinomainen ja kilpailukykyinen toimintaympäristö luovaan osaamiseen ja aineettomien oikeuksien kauppaan perustuvalla yritys-toiminnalle.

1. IPR -toimintaympäristön kehittäminen

- TEM teettää osana aineettomia oikeuksia (IPR) koskevan strategian uudistamista selvityksen kehittyvistä innovaatiotoiminnan muodoista (avoin innovaatio, palveluinnovaatiot, luovien alojen innovaatiot, uudet innovaatioympäristöt jne.) ja niiden tuomista uusista haasteista.
- Hyödynnetään tehdyt selvitykset aineettomien oikeuksien (IP) kansainvälisistä markkinoista ja sen uusista toimijoista.

2. Kasvuyritysten tekijänoikeuskysymykset

Yksittäisen tekijän mahdollisuuteen harjoittaa tekijänoikeuksiin pohjautuvaa liiketoimintaa yritysmuodossa, liittyy useita tarkastelua vaativia erityiskysymyksiä.

- Yritysmuodossa toimivan tekijän asema tekijänoikeusjärjestöjen toiminnassa ja palvelutarjonnassa selvitetään.
 - TEM selvittää Ruotsin mallin mukaisen verokohtelun tuomat edut
 - Selvennetään nykyisen verotuksen tuomia mahdollisuuksia ja tiedotetaan niistä tehokkaasti
 - Tekijänoikeuden vakuuskäytölle luodaan selkeämmät puitteet ja pelisäännöt.
- ## 3. Hyvitysmaksujärjestelmän uusiminen

- Yksityisen kopioinnin hyvitysmaksujärjestelmää uudistetaan hallitusohjelman tavoitteiden mukaisesti opetus- ja kulttuuriministeriössä.

4. IPR-verokannustin

Kansainvälinen verokilpailu on laajentunut koskemaan teollisten investointien ohella myös yritysten tutkimus- ja kehittämistoimintoja (t&k) ja aineettomia oikeuksia. Hallituksen rakennepoliittisen linjauksen 22.3.2012 mukaisesti työ- ja elinkeinoministeriö laatii parhaillaan selvitystä aineettomien oikeuksien hyödyntämistä edistävästä verokannustimesta. Poliittinen päätös verokannustimen mahdollisesta käyttöönotosta on tarkoitus tehdä keväällä 2013.

IPR-verokannustimessa on kyse yhteisöveroa alemman verokannan soveltamisesta aineettomista oikeuksista saataviin tuloihin.

- Selvitetään voiko mahdollinen verokannustin kattaa teollisoikeuksista saatavien tulojen lisäksi tekijänoikeuksista ja muista luovien alojen hyödykkeistä kuten tieto-aidosta (know-how) ja brändeistä saatavat tulot.

Osaamisen kehittäminen

Erityisesti digitaalisen toimintaympäristön sekä muuttuvan työelämän osaamistarpeet uusiutuvat jatkuvasti. Koulutuskenttään on luotava toimintamalleja, jotka varmistavat opetuksen ajantasaisena pysymisen sekä mahdollistavat nouseviin tarpeisiin luotavien koulutusohjelmien saamisen joustavasti tuottamaan osaamista uudelle yritystoiminnalle. Yritysten osaamista tulee kehittää.

Koulutuksen sisältöjä ja laatua kehittämällä kaikilla asteilla on varmistettava ajantasaisesti osaavan työvoiman saatavuus luovan talouden monialaisessa kentässä.

1. Koulutus ja osaaminen

- Korkeakoulutuksen laatua ja vaikuttavuutta vahvistetaan profiloimalla korkeakouluja omille vahvuusalueilleen. Opiskelijoille tarjotaan mahdollisuudet luovan talouden monialaisiin opintoihin ja tutkintoihin, joissa luovuutta hyödynnetään erilaisissa kokonaisuuksissa.

- Kehitetään korkeakoulujen toteuttamaa täydennyskoulutusta, jolla luovien alojen osaajat monipuolistavat omaa osaamistaan esimerkiksi markkinoinnissa sekä palveluiden ja tuotteiden laadun parantamisessa ja hinnoittelussa.

2. Aikuiskoulutus

Palvelukonseptien kuten sähköisen kaupan ja verkkoviestinnän nopea kehitys digitaalisessa ympäristössä on luonut uusia osaamistarpeita yritysten työntekijöille. Aikuiskoulutussektori ei ole seurannut riittävästi tätä kehitystä eikä ajantasaista koulutusta ole tarjolla täydentämään ja uusimaan osaamista työelämässä. Monia tarpeellisia osaamisalueita ei ole vielä tunnistettu, mm. hyvinvoinnin ja työelämän kehittämisen sektoreilla.

- Monipuolistetaan ja ajantasaistetaan sisällöiltään aikuiskoulutustarjontaa.
- Kehitetään mahdollisuuksia työelämässä hankittujen taitojen osoittamisen näyttötutkintojen kautta

3. Oppilaitosten opettajien työelämäjaksot

Luovien alojen toimintaympäristössä on tapahtunut muutoksia kuten digitalisoituminen ja jakeluketjujen muuttuminen sen myötä. On olennaista, että luovien alojen oppilaitoksissa opettajilla on ajantasainen tieto nykyisestä työelämästä ja luovan talouden yritystoiminnan lainalaisuuksista.

- Ajantasaistetaan opettajien osaamista työelämäjaksojen kautta.

Pääosa toimenpiteistä ehdotetaan toteutettavaksi osana valtakunnallista Euroopan sosiaalirahaston kehittämisohjelmaa 2014–2020.

Yrittäjyys ja yrityskentän kehittäminen

Luovien alojen yritykset ovat pieniä ja niiden kyky luoda ja kasvattaa verkostoja on usein heikko. Nopeasti muuttuva toimintaympäristö edellyttää ajantasaista tietoa. Erikoistuneet neuvontapalvelut tarjoavat tätä tietoa erityisesti aloitusvaiheessa oleville yrityksille. Luovien alojen rahoitusmahdollisuudet ovat puutteelliset liiketoiminnan korkean riskien ja vakuuksien puutteen vuoksi.

Luova talous muodostuu yrityksistä, jotka toimivat eri toimialoilla. Yritysten verkostoja on vahvistettava julkisilla toimilla samalla kun yrityksiä vahvistetaan verkoston toimivaksi osaksi. Yritysten kasvua voidaan tukea mahdollistamalla sopiva rahoitus, edistämällä kansainvälistä liiketoimintaa ja uusia asiakkuuksia sekä yksinkertaistamalla yritysten palvelupolkuja.

1. Pääomarahoitus

Uudet rahoitusmuodot, kuten aineettomien oikeuksien (IPR) tuottoon sijoittaminen ja joukkorahoitus tekevät tuloaan luovien alojen rahoitusmuotoina. Tavoitteena tulee olla rahoituksen kohdistaminen erityisesti aivan arvoketjun alkuun eli tuotekehitykseen sekä sen loppuun eli tuotteistamiseen ja markkinointiin tuotteen kaupallisen potentiaalin maksimoimiseksi. Tekijänoikeudet ja muut aineettomat oikeudet tulee säilyttää niiden suomalaisilla omistajilla ja hyödyntää ne mahdollisimman tehokkaasti.

- TEM teettää selvityksen eri rahoitusmuotojen toimivuudesta luovien alojen yrityksissä
- Rahoituksen kohdentamisessa tarvittavaa asiantuntemusta lisätään.
- Perustetaan hallitusohjelman strategisen toimeenpanosuunnitelman mukaisesti Finnvera Oyj:n/Tekesin yhteyteen pääomasijoitusrahasto tai -ohjelma. Rahaston pääomitus tapahtuu valtakunnallisen Euroopan aluekehittämisrahaston (EAKR) kehittämisohjelman 2014-2020 kautta.

2. Tuote- ja palvelukehitys

Varmistetaan luovan talouden tuomien muutosten ymmärrys yritysten julkisia palvelupolkuja luotaessa. Ketjun kaikissa osissa tarvitaan osaamista ja näkemystä uusista mahdollisuuksista, luovilla aloilla käytettävästä kielestä ja rohkeammasta riskinotosta.

- Jatketaan Digidemo -ohjelmaa ja sen kehittämistoimia vuoden 2012 valmistuvan arvioinnin ja Audiovisuaalisen politiikan linjausten (2012-2015) pohjalta.
- Jatketaan CreaDemo -ohjelmaa ensimmäisten hakukierrosten pohjalta ja CreMa -pilotin arvioinnin pohjalta
- Varmistetaan palvelupolun muodostaminen eri rahoitusmuotojen välillä
- Aktivoidaan Tekesin palvelujen markkinointia luovan talouden kenttään. Vahvistetaan Tekesin resursseja ja osaamista luovan talouden alueella sekä panostetaan rahoituksen ja muiden palveluiden tuotekehitykseen siten että ne tuottavat tehokkaammin hyötyä luovan talouden mahdollisuuksista.

3. Yrityskehityspalvelut

ELY-keskusten osaamisen lisääminen tukee uudistuvien yritysten kilpailukykyä.

- Varmistetaan erikoistuneen neuvontapalvelun tuottaminen luovien alojen yrityksille aikaisemmin kehitettyjen hyvien käytäntöjen (Luovamo, Jalostamo, LUOTU -päivät jne.) pohjalta ja istutetaan ne ELY-keskuspalveluihin. Toteutetaan osana valtakunnallista Euroopan sosiaalirahaston kehittämisohjelmaa 2014-2020.

4. Vienti ja kansainvälistyminen

Luovan talouden tuotteet ja palvelut on kehitetty tavoitteena kansainvälinen kilpailukyky. Luovan talouden yrityksille annetaan erityinen painoarvo kansainvälistymisen ja viennin edistämiseksi. Niitä autetaan julkisilla toimilla integroitumaan kansainvälisille markkinoille.

- Varmistetaan Finpron Luovimo -hankkeen jatkuvuus ja kehittäminen.
- OKM jatkaa olemassa olevia tukimuotoja ja kehittää erityisesti esim. maantieteellisesti tai toimijatyypin mukaan kohdennettuja kulttuuriviennin kehittämistoimia.
- Lisätään viennin edistämisen arvovaltapalveluja, kuten ministerivierailuiden hyödyntämistä, ja tehostetaan niiden koordinaatiota ministeriöiden kesken.

5. Luovan osaamisen tuominen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioklustereiden kehittämiseen

Luodaan edellytyksiä edelläkävijämarkkinoiden monialaisille luovan talouden yritysklustereille, joiden kautta Suomen elinkeinoelämän rakenne monipuolistuu hallitusohjelman mukaisesti. Mahdollistetaan yrityksille yhä parempia tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiomahdollisuuksia siten, että tuodaan yhteen eri toimialojen yrityksiä ja luodaan siten uutta osaamislähtöistä tuote- ja palvelukehitystoimintaa ja liiketoimintaa.

- Käynnistetään toimintamalleja, joilla monialaisuuden kehittäminen eri toimialoilla, uusien poikkialaisten toimintamallien pilotointi, mm. hyvinvointi, työelämän kehittämisen tuotekehitys, teemallinen kehittäminen toteutuvat.
- Valmistellaan luova pilotti - hankkeessa uusia luovan osaamisen hyödyntämiseen tarkoitettuja työkaluja yrityskehittämiseen.

Toimenpiteet toteutetaan valtakunnallisen Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR) kehittämisohjelman ja INKA-ohjelman kautta 2014-2020.

Yrityskehityspalveluiden ohjaus ja vuorovaikutus luovan talouden kentän kanssa

Lukuisat toimijat useilla hallinnonaloilla kehittävät luovia aloja. Kehittämistoimille on luotava yhteinen tavoite ja suunta yhteisesti luotujen pelisääntöjen avulla.

Ministeriöt ja eri hallinnonalat edistävät luovaa taloutta tiiviissä yhteistyössä ja ohjaustoimia koordinoidaan yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi.

1. Ohjauksen periaatteet

Erillisen kehittäjätoimijan perustamista ei nähdä tarpeellisena. Sen sijaan lisätään TEM:n ja OKM:n välistä ja yrityskehitysjärjestelmän sisäistä koordinaatiota ja synergiaa sekä tuetaan luovien alojen uusia liiketoimintamahdollisuuksia hallitusohjelman mukaisesti lisäämällä rahoituspanoksia ja ottamalla alan erityispiirteet yhä paremmin huomioon.

- Varmistetaan ministeriötason yhteistyö ja koordinaatio politiikkatoimien toteutuksessa ja vakinaistetaan kuluvan hallituskauden ajaksi jo toimiva TEM:n ja OKM:n luovien alojen ja luovan talouden yhteistyöryhmä. Annetaan sille selkeä mandaatti luovan talouden kehittämiseen tähtäävien toimenpiteiden tuomiseen mm. ELY-keskusten tulosohtaukseen.
- Muodostetaan julkisen palvelun toimijaverkosto tuomaan asiantuntijuutta yhteistyöryhmän käyttöön.
- Suomen elokuvasäätiön tulosohtausta kehitetään valtionhallinnon vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta koskevien periaatteiden mukaisesti

2. EU:n rakennerahastojen merkitys ja rooli

Rakennerahastorahoituksen käyttö luovan talouden kehittämiseksi varmistetaan alueellisella ja valtakunnallisella tasolla. Rakennerahasto-ohjelmien valtakunnallisen ja alueellisen toiminnan yhteistyötä, tiedonvälitystä onnistuneista

käytännöistä jne. vahvistetaan rahoittavan viranomaisen, valtakunnallisen kehittämisohjelman koordinoivan hankkeen ja alueellisten toimijoiden välillä.

- Yhteistyöryhmä valmistelee rakennerahastokauden 2014–2020 sisältöpainopisteisiin ja valtakunnalliseen toimintaan luovaa taloutta edistävät toimenpidekokonaisuudet.
- 3. Dialogi luovien alojen ja luovan talouden toimijoiden kanssa**
- Tuetaan luovien alojen toimijoiden järjestäytymistä yhtenäiseksi luovan talouden kehittymistä edistävän dialogin osapuoleksi.
 - Luodaan toimintatapa dialogin ylläpitämiseksi.

Tietoperusta

Luovat alat ja luova talous ovat vaikeasti määriteltäviä. Mittaritietoa on niukasti saatavissa, joten toimenpiteiden vaikuttavuutta on vaikea arvioida. Oman tietopohjan keräämisellä ja sen tehokkaalla jakamisella voidaan parantaa ymmärrystä luovan talouden vaikutuksista, kohentaa asenneilmapiiriä ja siten ohjata toimenpiteitä luomaan parempia toimintaedellytyksiä yrityksiensä kasvulle ja kansainvälistymiselle.

Luovien alojen tietopohjaa parannetaan politiikka-alueiden käyttöön ja ohjauksen tueksi.

1. Luovien alojen toimialapäällikkö

Pirkanmaan ELY -keskukseen on perustettu TEM Toimialapalvelun luovien alojen toimialapäällikön tehtävä, jolla tehostetaan tiedontuotantoa ja viestintää sekä selkeytetään luovien alojen tuntemusta ja kehitetään luovan talouden mittareita. Toimialapäällikkö tekee vuosittain luovien alojen toimialaraportin sekä antaa lausuntoja rahoitushankkeisiin. Toimialapäällikön rahoituksesta ja ohjauksesta vastaavat OKM ja TEM yhdessä.

- Jatketaan toimialapäällikön tehtävää ensimmäisen kauden jälkeen.

2. Tapahtumat ja verkkopalvelut

Tapahtumien järjestäminen ja verkkopalveluiden tuottaminen ovat Luova Suomi -hankkeen ja luovien alojen verkoston vastuulla. Työnjaosta ja tavoitteista sopivat OKM ja TEM yhdessä.

- Jatketaan tapahtumien järjestämistä, viestintää ja verkkopalveluiden ylläpitämistä ja kehittämistä. Toteutetaan osana valtakunnallista Euroopan sosiaalirahaston kehittämisohjelmaa 2014–2020.

3. Tutkimushanke

- Toteutetaan tutkimushanke, jossa selvitetään luovan osaamisen tuoma lisäarvo teollisuudelle ja palveluliiketoiminnalle.

4. Audiovisuaalisen alan tietopohjan ja tilastoinnin kehittäminen

- Toteutetaan audiovisuaalisen alan tiedonkeruun ja tilastoinnin kehittämistä koskeva hanke

Tekijät Författare Authors Sakari Immonen, ordf. ANM Kimmo Aulake, UKM Kirsi Kaunisharju, UKM Riitta Niinivaara, ANM Petra Tarjanne, ANM	Julkaisu-aika Publiceringstid Date Oktober 2012 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Kreativitet ger tillväxt och förnyelse – offentliga åtgärder och utvecklingsriktlinjer som främjar den kreativa ekonomin	
Tiivistelmä Referat Abstract I regeringsprogrammet för Jyrki Katainens regering 2011–2015 ingår mål och åtgärder som syftar till utveckling av affärsverksamheten och företagandet inom kreativa branscher. För genomförandet av dessa ansvarar arbets- och näringsministeriet tillsammans med undervisnings- och kulturministeriet. År 2010 fanns det i Finland nästan 20 000 företag i kreativa branscher. I den rapport som har sammanställts av arbets- och näringsministeriets och undervisnings- och kulturministeriets arbetsgrupp bedöms den kreativa kompetensens ökande betydelse för tillväxten och näringsstrukturen, kartläggs det offentliga aktörsfältet och den offentliga servicen och presenteras utvecklingsriktlinjer och åtgärdsförslag för regeringsperioden fram till år 2015 och även för den kommande EU-strukturfondsperioden 2014–2020. De strategiska riktlinjer som arbetsgruppen föreslår kan sammanfattas på följande sätt: Utveckling av miljön för affärsverksamhet som baserar sig på immateriella rättigheter: Upphovsrättigheterna i kombination med digitaliseringsutvecklingen innehåller omfattande produktions- och tillväxtpotentialer, som inte i tillräcklig utsträckning har identifierats i närings- och innovationspolitiken. Finland bör utvecklas till en stabil, stimulerande och internationellt konkurrenskraftig miljö för investering i immateriell egendom och därpå baserad affärsverksamhet. Kompetensutveckling: På grund av förändringarna i den digitala omvärlden och i arbetslivet förändras kompetensbehoven i de kreativa branscherna hela tiden. I vidareutbildningen och fortbildningen måste man sörja för en tidsenlig undervisning, som upprätthåller en yrkeskompetens på hög nivå i överensstämmelse med de krav som ställs av en företagsverksamhet under utveckling. Entreprenörskap och utveckling av företagsfältet: En utmanande omvärld förutsätter att nystartade företag inom den kreativa ekonomin sådan kunskap och kompetens som specialiserade offentliga rådgivningstjänster kan erbjuda. Tillväxten hos företag inom kreativa branscher och deras internationalisering måste med beaktande av deras särdrag stödjas genom finansierings- och andra företagstjänster och kontinuiteten i servicestegen mellan olika finansierings- och stödformer måste säkerställas. Styrningen av företagsutvecklingstjänsterna och deras växelverkan med den kreativa ekonomin: Aktörer inom flera förvaltningsområden utvecklar de kreativa branscherna. För att öka effekterna måste samarbetet mellan de styrande ministerierna ANM och UKM stärkas och funktionerna samordnas. Någon ny separat utvecklingsorganisation för de kreativa branscherna anser man inte att det finns behov av eller grunder för. Det är viktigt att säkerställa en god växelverkan med det privata aktörsfältet. Kunskapsbas: Kunskapsbasen för den kreativa ekonomins mångdimensionella fenomenvärld måste stärkas, eftersom man inte i tillräcklig grad är medveten om den kreativa ekonomins betydelse för tillväxt och förnyelse. En bättre kunskapsbas behövs också för utveckling av de offentliga politikåtgärderna och för en smidigare styrning. Utifrån riktlinjerna lägger arbetsgruppen fram 36 åtgärdsförslag.	
ANM kontakt: Närings- och innovationsavdelningen/Riitta Niinivaara, tfn 029 504 4696	
Asiasanat Nyckelord Key words kreativa branscher, kreativ ekonomi, utveckling av företag, tillväxt, internationalisering	
ISSN 1797-3562	ISBN 978-952-227-691-9
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 62	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by vain sähköinen julkaisu endast som elektronisk publikation published in electronic format only

Tekijät Författare Authors Sakari Immonen, Chairman, Ministry of Employment and the Economy Kimmo Aulake, Ministry of Education and Culture Kirsi Kaunisharju, Ministry of Education and Culture Riitta Niinivaara, Ministry of Employment and the Economy Petra Tarjanne, Ministry of Employment and the Economy	Julkaisu-aika Publiceringstid Date October 2012 Toimeksiantaja(t) Uppdragsgivare Commissioned by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy Toimielimen asettamispäivä Organets tillsättningsdatum Date of appointment
Julkaisun nimi Titel Title Generating growth and renewal from creativity – public measures and development guidelines for the creative economy	
Tiivistelmä Referat Abstract The Government Programme (2011–2015) of Jyrki Katainen's Government includes objectives and measures aimed at developing business and entrepreneurship in the creative industries. The Ministry of Employment and the Economy (MEE) shares responsibility for implementing these with the Ministry of Education and Culture (MEC). In 2010, the Finnish creative sector comprised nearly 20,000 businesses. A working group appointed by the MEE and the MEC has published a report assessing the increasing significance of creative skills for the renewal of economic structures and growth. The report maps out public sector operators and services and proposes measures and development guidelines for the government term ending 2015 and, to some extent, for the European Union 2014–2020 structural fund programming. The strategic guidelines proposed by the working group can be summarised as follows: Development of a business environment based on intellectual property rights: Intellectual property rights combined with the rise of digitalisation suggest extensive opportunities for growth and productivity. However, before now the industrial and innovation policies have failed to recognise this sufficiently. Finland should become a stable, motivating and internationally competitive operating environment for investment in, and businesses based on, intellectual property. Development of skills: As the digital operating environment and working life continue to change, so do the skills required by the creative industries. The providers of higher education and continuous professional development should ensure that their teaching is up to date, enabling workers to maintain high standards of professional skills, which meet the demands of the evolving business sector. Entrepreneurship and development of the business sector: A challenging environment calls for knowledge and skills, which the specialised public sector advisory services can offer to the creative industry start-ups. Growth and access to international markets in the creative industries should be supported by funding and other businesses services that take into account the sector's special characteristics, and by the continuity of service provision between various funding and support measures. Control of business development services and interaction with the creative economy sector: The creative industries are developed by operators in a number of administrative branches. To improve effectiveness, cooperation between the presiding ministries, MEE and MEC, and their coordination of operations should be reinforced. However, the establishment of a new separate development organisation is not deemed necessary or justifiable. Ensuring good interaction with the private sector operators is also vital. Knowledge base: The knowledge base concerning the complex phenomena and operations of the creative industries should be improved since the importance of the creative economy for growth and renewal has not yet been sufficiently recognised. An enhanced knowledge base is also necessary for the development of public policy measures and more robust guidance. Based on these guidelines, the working group has proposed 36 measures. MEE contact: Riitta Niinivaara, e-mail: riitta.niinivaara(at)tem.fi	
Asiasanat Nyckelord Key words Creative industries, creative economy, business development, growth, internationalisation	
ISSN 1797-3562	ISBN 978-952-227-691-9
Kokonaissivumäärä Sidoantal Pages 62	Kieli Språk Language Suomi, Finska, Finnish
Julkaisija Utgivare Published by Työ- ja elinkeinoministeriö Arbets- och näringsministeriet Ministry of Employment and the Economy	Kustantaja Förläggare Sold by vain sähköinen julkaisu endast som elektronisk publikation published in electronic format only

Luovuudesta kasvua ja uudistumista

Luovaa taloutta edistävät julkiset toimet ja kehittämislinjaukset

Luovat alat tuottavat osaamista ja palveluja, joissa luovuudella on keskeinen rooli. Uudistuva talous, digitaalinen toimintaympäristö ja verkottuneet toimintamallit sekä vastuullinen liiketoiminta tarvitsevat uudenlaisia ratkaisuja. Luovien alojen yrityksissä luovat yksilöt synnyttävät innovaatioita, esimerkiksi uusia tapoja toimia, palvelukonsepteja, uusia tuotteita ja palveluja sekä brändejä. Yhdessä kaikilla toimialoilla olevien asiakasyritysten kanssa ne muodostavat luovan talouden kentän. Työ- ja elinkeinoministeriön ja opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmän laatimassa muistiossa käsitellään kokonaisvaltaisesti luovaa taloutta ja siihen kohdistuvia julkisia kehittämistoimia osana elinkeino- ja innovaatiopolitiikkaa ja kulttuuripolitiikkaa. Siinä arvioidaan luovan osaamisen kasvavaa merkitystä kasvulle ja elinkeinorakenteen uudistumiselle sekä kartoitetaan julkinen toimijakenttä ja julkiset palvelut. Työryhmä esittää raportissa strategiset linjaukset jatkotyöskentelyä varten. Toimenpiteet ajoittuvat pääosin jäljellä olevalle hallituskaudelle, vuoteen 2015, mutta EU:n rakennerahastoihin kytkeytyvien toimenpiteiden osalta tulevalle rahastokaudelle 2014–2020.

Verkojulkaisu
ISSN 1797-3562
ISBN 978-952-227-691-9

TYÖ- JA ELINKEINOMINISTERIÖ
ARBETS- OCH NÄRINGSMINISTERIET
MINISTRY OF EMPLOYMENT AND THE ECONOMY